

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: **ОБЛІК І АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ**
(на матеріалах ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»)

**ACCOUNTING AND AUDIT OF FIXED ASSETS
AT ENTERPRISES**
(on the materials of PE «PROFRESERV»)

Виконала: здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти групи 4ОА
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми
«Облік і оподаткування»

Шестерненко В.О.
(прізвище та ініціали)
Керівник: Шрам Т.В.
(прізвище та ініціали)

Хмельницький – 2026 року

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., професор

_____ Лариса СІДЕЛЬНИКОВА

«14» 01 2026 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

_____ Шестерненко Валентині Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Облік і аудит основних засобів на підприємствах (на матеріалах ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»)

керівник роботи Шрам Тетяна Валеріївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «12» січня 2026 року № 1-с

2. Строк подання роботи здобувачем 25 червня 2026 року

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативні документи, підручники, навчальні посібники, періодичні видання, звітність ПП «ПРОФРЕЗЕРВ».

4. Зміст кваліфікаційної роботи бакалавра (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретико-методологічні основи обліку та аудиту основних засобів на підприємствах. Бухгалтерський облік основних засобів на підприємствах. Аудит і аналіз основних засобів на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Робота містить 3 рисунки та 10 таблиць

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Консультант з написання I-III розділів	Тетяна ШРАМ, доцент	14.01.2026	11.05.2026
Консультант з нормоконтролю	Олена НОВОСЬОЛОВА, доцент	14.01.2026	25.05.2026

7. Дата видачі завдання 14.01.2026 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Огляд літературних джерел з теми	14.01.26-20.01.26	виконано
2.	Складання і затвердження плану роботи	21.01.26-26.01.26	виконано
3.	Написання 1 розділу	27.01.26-27.02.26	виконано
4.	Написання 2 розділу	02.03.26-03.04.26	виконано
5.	Написання 3 розділу	06.04.26-04.05.26	виконано
6.	Формулювання висновків за темою дослідження	05.05.26-11.05.26	виконано
7.	Оформлення роботи	12.05.26-25.05.26	виконано
8.	Надання роботи керівнику для перевірки та написання подання	26.05.26	виконано
9.	Подання роботи для перевірки на наявність текстових запозичень	01.06.26	виконано
10.	Захист роботи в ЕК	25.06.26	

Здобувач _____ Валентина ШЕСТЕРНЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи _____ Тетяна ШРАМ
(підпис) (ім'я та прізвище)

РЕФЕРАТ

В кваліфікаційній роботі бакалавра досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку, аналізу та аудиту основних засобів на підприємстві. Розкрито економічну сутність, класифікацію та оцінку основних засобів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку України.

У роботі розглянуто нормативно-правове регулювання обліку та аудиту основних засобів, а також організаційно-методичні засади їх бухгалтерського обліку та аудиту. Досліджено порядок документального оформлення руху основних засобів, їх первісної оцінки, синтетичного та аналітичного обліку, а також нарахування амортизації.

Проаналізовано організацію обліку основних засобів на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ», особливості автоматизації облікових процесів та методику аудиту основних засобів. Проведено аналіз складу, структури та ефективності використання основних засобів досліджуваного підприємства. Обґрунтовано напрями вдосконалення обліку, аудиту та підвищення ефективності використання основних засобів.

Основний текст кваліфікаційної роботи бакалавра викладено на 48 сторінках, містить 3 розділи, 10 таблиць, 3 рисунки та 5 додатків. Список використаних джерел налічує 52 найменування. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи бакалавра становить 53 сторінки.

Ключові слова: основні засоби, бухгалтерський облік, аудит, аналіз, амортизація, первісна вартість, залишкова вартість, класифікація основних засобів, підприємство, ПП «ПРОФРЕЗЕРВ».

ЗМІСТ

	ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ....	6
1.1.	Економічна сутність основних засобів, їх роль у господарській діяльності та класифікація	6
1.2.	Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту основних засобів на підприємствах.....	11
1.3.	Огляд методологічних підходів до аналізу та аудиту основних засобів	19
РОЗДІЛ 2.	БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ.....	25
2.1.	Організація первинного, аналітичного та синтетичного обліку руху основних засобів на підприємствах.....	25
2.2.	Методика нарахування амортизації основних засобів та облік ремонтів (модернізації) на підприємстві	30
РОЗДІЛ 3.	АУДИТ І АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПП «ПРОФРЕЗЕРВ».....	35
3.1.	Організація та методика аудиту основних засобів на підприємстві	35
3.2.	Аналіз динаміки і структури та оцінка ефективності використання основних засобів підприємства	40
	ВИСНОВКИ.....	49
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
	ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний стан фінансово-господарського середовища вимагає постійного переосмислення та вдосконалення підходів до облікового відображення й аудиторської перевірки необоротних матеріальних активів. В умовах воєнного стану, макроекономічної нестабільності та суттєвих зовнішніх викликів вітчизняні компанії гостро відчують потребу у збереженні, оптимізації використання та своєчасному оновленні власних засобів праці. Оскільки вони формують матеріальний фундамент виробничо-технічного потенціалу будь-якої фірми, їхній якісний та технічний рівень напряду визначає результативність діяльності, кінцеву собівартість товарів чи послуг, а також загальні ринкові позиції суб'єкта господарювання.

Вміле та ефективне управління основними засобами необхідне як для формування точної собівартості продукції (робіт, послуг) через обґрунтовані механізми нарахування амортизації, так і з погляду забезпечення інвестиційної привабливості, а також є невід'ємною умовою підтримки належного рівня технічного розвитку, ліквідності та платоспроможності підприємства.

Теоретичне і практичне значення теми. Науково-практична цінність одержаних результатів полягає в тому, що основні засоби є головним чинником стабілізації фінансово-господарського стану підприємств та забезпечення їх безперебійної діяльності. Вдосконалення організації та методики обліку й аудиту основних засобів спрямоване на оптимізацію витрат підприємства, мінімізацію податкових ризиків, підвищення рівня поточного й стратегічного управління матеріальними активами.

Мета і задачі роботи. Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є обґрунтування теоретичних положень та розробка методологічних рекомендацій і практичних пропозицій щодо удосконалення обліку та аудиту основних засобів на підприємствах.

Реалізація мети дослідження зумовила об'єктивну необхідність виявлення

і розв'язання таких завдань:

- вивчити теоретичні основи побудови обліку та аудиту основних засобів на підприємствах;
- розглянути порядок документального оформлення та методики бухгалтерського обліку руху (надходження, амортизації, переоцінки, ремонтів та вибуття) основних засобів на підприємствах;
- вивчити особливості обліку основних засобів в умовах функціонування сучасних інформаційних систем і комп'ютерних технологій;
- дослідити методику аудиторської перевірки та внутрішнього контролю операцій з основними засобами на підприємствах;
- здійснити загальну оцінку стану, структури та ефективності використання основних засобів на досліджуваному підприємстві, розрахувати показники їхнього руху та зносу;

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані такі методи: методи теоретичного узагальнення і порівняння – для розкриття методологічних основ обліку та аудиту основних засобів; методи економіко-статистичного аналізу (групування, порівняння, коефіцієнтний аналіз) – для вивчення, оцінки та наочного зображення емпіричних даних щодо наявності та стану необоротних активів; методи загальнонаукової abstraction, індукції та дедукції, аналізу і синтезу – при розробці пропозицій щодо удосконалення облікових процедур та проведення аудиторської перевірки основних засобів.

Структура роботи. Виходячи з мети і задач дослідження, структура роботи включає три розділи.

Перший розділ присвячено теоретичним основам обліку та аудиту основних засобів. Проведено дослідження економічної сутності, порядку класифікації, визнання, оцінки та нарахування амортизації основних засобів згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку.

У другому розділі розкрито методику бухгалтерського обліку основних засобів підприємства, а саме: документальне оформлення та первинний облік

операцій із необоротними активами, порядок їх відображення в системі синтетичних та аналітичних рахунків, у формах фінансової звітності підприємства, а також особливості організації обліку основних засобів в умовах використання сучасних комп'ютерних інформаційних систем.

У третьому розділі розглянуті питання організації та методики аудиту основних засобів, проведено аналіз їхньої динаміки, структури та технічного стану, здійснено оцінку ефективності використання засобів праці та запропоновано шляхи вдосконалення обліково-аудиторського процесу на досліджуваному підприємстві.

Характеристика суб'єкту дослідження. Приватне підприємство «ПРОФРЕЗЕРВ» (далі – ПП «ПРОФРЕЗЕРВ») зареєстроване у встановленому законодавством порядку. Основним видом діяльності підприємства є надання комплексних послуг для бізнесу, матеріально-технічне постачання, оптова торгівля та організація обслуговування комерційних і виробничих об'єктів, що зумовлює наявність значної та капіталомісткої матеріально-технічної бази.

Огляд джерел, що використані в роботі. В роботі використані законодавчі та нормативні документи України, зокрема Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (далі - НП(С)БО 7), наукові розробки та навчальні посібники, періодична література, Інтернет-ресурси, а також облікові та звітні матеріали суб'єкту дослідження ПП «ПРОФРЕЗЕРВ».

Питання обліку, контролю та аудиту основних засобів на підприємствах не полишають своєї актуальності та привертають увагу як науковців, так і практиків. В процесі дослідження особлива увага приділялася науковим працям таких відомих авторів: Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Кужельний М. С., Сук Л. К., Мних Є. В. Вагомий внесок в розвиток обліково-аудиторського забезпечення системи управління матеріальними ресурсами та необоротними активами внесли вітчизняні вчені-економісти Олійник О. В., Безруких П. С., Ткаченко Н. М., ін.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1 Економічна сутність основних засобів, їх роль у господарській діяльності та класифікація

Здійснення будь-якої господарської діяльності передбачає системну взаємодію трьох ключових компонентів: безпосередньої праці людини, предметів праці та засобів праці. Ті засоби праці, що мають чітко виражену речову форму та функціонують в операційному циклі протягом тривалого періоду, формують матеріальну базу довгострокових активів суб'єкта господарювання, а в межах бухгалтерського обліку їх ідентифікують як основні засоби [23, с. 246].

Регулювання методологічних засад відображення відомостей про необоротні матеріальні активи в обліковій системі та алгоритм їх презентації у звітних формах покладено на Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [41]. Базуючись на нормах цього стандарту, під зазначеними активами слід розуміти речові цінності, які перебувають у розпорядженні компанії задля їх експлуатації у виробничому контурі, при реалізації чи транспортуванні товарів, сервісному обслуговуванні, наданні в оплатну оренду стороннім суб'єктам або для покриття внутрішніх управлінських і гуманітарних потреб. Ключовим критерієм їх визнання на балансі виступає прогнозований час доцільної служби, що перевищує 12 місяців (або тривалість одного операційного циклу, якщо він виходить за межі року) [36].

Специфіка кругообігу таких активів безпосередньо відображає їхню економічну природу. Якщо порівнювати їх з оборотними коштами (зокрема, сировинними ресурсами та матеріалами), які витрачаються за один виробничий

такт і безпосередньо включаються до поточних витрат, основні засоби характеризуються такими рисами:

1. Зберігають свій первинний матеріальний вигляд і конструкцію упродовж багатьох виробничих циклів.
2. Зазнають поступової втрати первісних властивостей внаслідок фізичного зношення (руйнування металу, технічне спрацювання) або морального старіння (розробка ефективніших та інноваційних моделей).
3. Включають свою вартість до виробничих витрат чи собівартості робіт (наданих послуг) поступово, шляхом періодичного нарахування амортизації протягом усього періоду корисної служби [2; 45].

Щоб зарахувати конкретний матеріальний предмет до категорії основних засобів на балансі, необхідна одночасна наявність двох фундаментальних умов:

1. Існує обґрунтована впевненість у залученні компанією майбутнього прибутку чи інших економічних результатів від застосування цього предмета.
2. Оцінка (грошова вартість) даного об'єкта піддається надійному вимірюванню [41].

У практичній діяльності підприємств особливе місце посідає розмежування власне основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА). Згідно з нормами податкового законодавства України (пп. 14.1.138 Податкового кодексу України) [34], вартісний критерій для зарахування об'єктів до складу ОЗ становить 20000 гривень. Об'єкти, строк служби яких перевищує один рік, але вартість є меншою або рівною 20 000 грн, обліковуються підприємствами як МНМА на субрахунку 112 [14]. Встановлення цього критерію в обліковій політиці дозволяє спростити облік та застосовувати спрощені методи нарахування амортизації (наприклад, 50% або 100% при введенні в експлуатацію) [40].

З метою раціональної організації контролю, точного обчислення зносу та коректного заповнення звітності матеріальні активи поділяють на однорідні класи. Спираючись на положення НП(С)БО 7 [41], активи класифікують за такими узагальненими позиціями:

1. Основні засоби (рахунок 10):
 - земельні ділянки (субрахунок 101);
 - капітальні витрати на поліпшення земель (субрахунок 102);
 - будівлі, споруди та передавальні пристрої (субрахунок 103);
 - машини та обладнання (субрахунок 104);
 - транспортні засоби (субрахунок 105);
 - інструменти, прилади, інвентар (меблі) (субрахунок 106);
 - тварини та багаторічні насадження (субрахунки 107, 108);
 - інші основні засоби (субрахунок 109).
2. Інші необоротні матеріальні активи (рахунок 11):
 - малоцінні необоротні матеріальні активи (субрахунок 112);
 - бібліотечні фонди (субрахунок 111);
 - тимчасові (нетитульні) споруди (субрахунок 113);
 - інвентарна тара (субрахунок 114) тощо [14; 41].

Основні засоби відіграють ключову роль у забезпеченні виробничого потенціалу підприємства. Їхня економічна сутність виходить за межі простого володіння майном; вони є матеріальною базою, що визначає продуктивність праці, обсяги виробництва та конкурентоспроможність готової продукції на ринку [47].

Ефективність використання необоротних активів безпосередньо впливає на фінансовий результат через механізм амортизаційних відрахувань. Оскільки амортизація є постійною витратою, її частка у собівартості продукції прямо залежить від рівня завантаженості виробничих потужностей. Високий ступінь зношеності обладнання призводить до зростання витрат на поточні ремонти та технічне обслуговування, що, своєю чергою, знижує чистий прибуток. З іншого боку, надмірне інвестування в активи, які не задіяні у виробничому циклі, веде до «омертвіння» капіталу та зниження його оборотності. Таким чином, основною метою управління основними засобами є підтримання балансу між оновленням виробничої бази та мінімізацією витрат на її утримання [52].

Особливості круго обороту та відображення вартості основних засобів у

часі. Процес кругообороту основних засобів є довготривалим, що зумовлює необхідність оцінки їх вартості не лише у момент придбання, а й протягом усього періоду експлуатації. В умовах реалізації довгострокових інвестиційних проектів особливої актуальності набуває поняття теперішньої вартості активу. Згідно з МСБО 16, вартість об'єктів має враховувати вартість грошей у часі, що в окремих випадках вимагає застосування дисконтування майбутніх грошових потоків [52].

Для забезпечення об'єктивності обліку НП(С)БО 7 передбачає використання різних видів оцінки [41]:

1. Первісна вартість: фактична собівартість активу, яка є базою для розрахунку амортизації.
2. Переоцінена вартість: відображає справедливу (ринкову) вартість об'єкта, що дозволяє уникнути викривлення звітності в умовах інфляції.
3. Залишкова вартість: розраховується шляхом вирахування з початкової оцінки активу величини його накопиченого зношення, що показує фактичну вартість, що ще не була перенесена на собівартість продукції.
4. Під ліквідаційною вартістю розуміють розрахункову величину грошових надходжень, яку суб'єкт господарювання планує отримати від виведення об'єкта з балансу (продажу чи утилізації) по завершенню терміну його корисної служби.

В умовах динамічного технологічного прогресу (Індустрія 4.0) критичним фактором стає не фізичне руйнування активів, а їхній моральний знос. Обладнання може бути справним, проте економічно недоцільним через:

- високе споживання енергоресурсів порівняно з сучасними аналогами;
- низьку продуктивність, що обмежує обсяги випуску;
- несумісність із сучасними системами цифрового управління [2].

У зв'язку з цим, управління основними засобами потребує процедури перевірки на зменшення корисності (відповідно до НП(С)БО 28) [43]. Якщо ринкова вартість або вигоди від використання активу стають нижчими за його

балансову вартість, підприємство зобов'язане відобразити втрати від зменшення корисності. Це дозволяє вчасно виявляти активи, які втратили свою актуальність, та приймати рішення про їхню модернізацію, консервацію або списання [43].

Відтворення основних засобів та джерела їх формування. Економічна сутність основних засобів тісно пов'язана з процесом їхнього відтворення. Оскільки активи поступово зношуються, підприємство повинно безперервно інвестувати у підтримання свого виробничого потенціалу. Відтворення може бути:

1. Простим: відновлення основних засобів у незмінних обсягах (наприклад, заміна зламаного верстата на аналогічний новий). Головним джерелом простого відтворення виступає амортизаційний фонд підприємства.

2. Розширеним: кількісне та якісне зростання виробничої бази (будівництво нових цехів, впровадження інноваційних ліній) [22].

Для фінансування розширеного відтворення власного капіталу (нерозподіленого прибутку та амортизації) часто буває недостатньо. У сучасних умовах господарювання підприємства активно залучають зовнішні джерела. Окрім класичного банківського кредитування, особливу роль відіграє фінансовий лізинг [12]. Він дозволяє підприємству оновити парк обладнання без значного одноразового відволікання оборотних коштів, що є критично важливим для збереження фінансової ліквідності.

Економічна оцінка ефективності використання основних засобів. Роль основних засобів у господарській діяльності неможливо оцінити без системи спеціальних індикаторів. Збільшення частки основних засобів у структурі балансу не завжди є позитивним явищем, якщо ці активи не генерують адекватного доходу. Ефективність управління необоротними активами вимірюється через систему узагальнюючих показників [52]:

- фондвіддача: ключовий показник, що відображає обсяг чистого виторгу від збуту продукції, який генерується кожною гривнею усередненої за рік вартості засобів праці. Висхідний тренд цього показника свідчить про інтенсифікацію виробництва та ефективне завантаження потужностей;

- фондомісткість: показник, зворотний до фондovіддачі. Він демонструє, яку суму коштів необхідно інвестувати в основні засоби для отримання однієї гривні доходу. Зниження фондомісткості є позитивною тенденцією, що вказує на економію капітальних витрат;
- фондоозброєність: характеризує ступінь забезпеченості працівників підприємства засобами праці. Вона обчислюється шляхом ділення усередненої за рік вартості основних фондів на середній показник кількості працівників в обліку. Суттєвий рівень фондоозброєність зазвичай корелює з вищою продуктивністю праці, особливо на високотехнологічних підприємствах;
- рентабельність основних засобів: показник прибутковості, який розраховується шляхом ділення кінцевого чистого прибутку на усереднену за рік балансову вартість засобів праці. Цей коефіцієнт унаочнює фактичну результативність капіталу [52].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що основні засоби є фундаментальною основою операційної діяльності будь-якого підприємства. Їхня економічна сутність полягає у здатності формувати виробничу потужність, генерувати майбутні економічні вигоди та забезпечувати конкурентні переваги на ринку. Рациональне формування структури основних засобів, своєчасне оновлення активів для запобігання моральному зносу та максимізація фондovіддачі є пріоритетними завданнями фінансово-господарського управління [1; 11].

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту основних засобів на підприємствах

Система нормативно-правового регулювання обліку, оподаткування та аудиту основних засобів в Україні має багаторівневий, комплексний характер і спрямована на забезпечення єдиних, прозорих і законодавчо обґрунтованих

правил відображення господарських операцій у звітності підприємств [8]. Оскільки основні засоби становлять матеріально-технічну основу діяльності суб'єктів господарювання та мають тривалий період корисного використання, їхній облік зазнає впливу значної кількості нормативних актів як загальноєкономічного, так і суто фінансового спрямування. Трансформаційні процеси в економіці України, її інтеграція до європейського простору та адаптація національного законодавства до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) зумовлюють постійне оновлення та ускладнення нормативної бази. На сьогодні ієрархію регуляторних актів, що визначають порядок ведення обліку, нарахування амортизації, проведення інвентаризації та виконання аудиторських процедур щодо ОЗ, доцільно представити у вигляді чотирьох взаємопов'язаних рівнів.

Перший (законодавчий) рівень формує базові правові засади ведення обліку та здійснення господарської діяльності в державі. Норми цього рівня мають вищу юридичну силу, а їхнє дотримання є обов'язковим для всіх без винятку юридичних осіб.

Базовим документом цього рівня є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV [37]. Цей Закон визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Стосовно основних засобів, Закон закріплює фундаментальну вимогу обов'язковості документального оформлення будь-якого їх руху (надходження, внутрішнього переміщення, модернізації, передачі в оренду, вибуття) за допомогою первинних документів. Згідно зі статтею 9 цього Закону, первинні документи є підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій і повинні містити всі обов'язкові реквізити (назву документа, дату складання, назву підприємства, зміст та обсяг операції, посади та підписи відповідальних осіб) для набуття ними юридичної сили [37].

Крім того, правовий статус, право власності, умови володіння, користування та розпорядження матеріальними активами (у тому числі й основними засобами) регулюються Цивільним кодексом України та

Господарським кодексом України [9]. Зокрема, норми Цивільного кодексу визначають правові засади укладання договорів купівлі-продажу, постачання, дарування, оренди та лізингу необоротних активів, що безпосередньо впливає на визначення моменту переходу прав та ризиків, а отже — на дату визнання активу на балансі підприємства. Господарський кодекс регулює питання формування статутного капіталу за рахунок майнових внесків засновників та правові режими господарського відання чи оперативного управління майном [9].

Другий (методологічний) рівень складають стандарти, положення, інструкції та методичні рекомендації Міністерства фінансів України, які деталізують практичні аспекти відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку. На цьому рівні ключове значення мають такі документи:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (НП(С)БО 7). Цей стандарт є методологічною основою обліку матеріальних необоротних активів. Він чітко визначає:

- критерії визнання: об'єкт визнається активом, якщо існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигод і його вартість може бути достовірно визначена;

- порядок формування первісної вартості: стандарт диференціює правила капіталізації витрат залежно від способу надходження об'єкта — при купівлі за плату (включаючи суми, що сплачуються постачальникам, реєстраційні збори, мито, витрати на транспортування та монтаж), при безоплатному отриманні (за справедливою вартістю), при внесенні до статутного капіталу (за погодженою засновниками вартістю) чи при самостійному спорудженні;

- методи нарахування амортизації: НП(С)БО 7 дозволяє підприємствам використовувати п'ять методів нарахування амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий. Вибір методу залежить від очікуваного способу отримання економічних вигод від використання об'єкта;

- правила переоцінки та зменшення корисності: стандарт регламентує

порядок проведення дооцінок та уцінок первісної вартості та зносу основних засобів для приведення їх до справедливої вартості, а також відображення цих операцій у капіталі у дооцінках або у складі витрат чи доходів звітного періоду;

– механізм списання: визначає умови списання (вибуття) активів через непридатність, продаж або безоплатну передачу [41].

2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів № 561 [27]. Цей циркуляр Мінфіну деталізує практичне застосування НП(С)БО 7. У ньому розкриваються особливості обліку витрат, пов'язаних із утриманням об'єктів (технічний огляд, нагляд, обслуговування, ремонт), та чітко розмежовуються витрати, що капіталізуються (спрямовані на поліпшення, модернізацію, добудову, які призводять до збільшення майбутніх економічних вигод), та витрати, що включаються до складу поточних витрат періоду (для підтримання об'єкта в робочому стані). Також Рекомендації містять вказівки щодо організації аналітичного обліку за інвентарними об'єктами [27].

3. План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про його застосування № 291 [14]. Цей документ визначає систему синтетичних рахунків та субрахунків для узагальнення інформації про наявність і рух основних засобів. Для обліку основних засобів призначено рахунок 10 «Основні засоби» (з відповідними субрахунками за групами активів), рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи», рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» (субрахунок 131 «Знос основних засобів») та рахунок 15 «Капітальні інвестиції» (субрахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»), де накопичуються всі витрати до моменту введення об'єкта в експлуатацію [14].

4. НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» [43] та НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [42]. Ці стандарти безпосередньо взаємодіють із НП(С)БО 7, регулюючи процедури переведення основних засобів до складу оборотних активів у разі прийняття рішення про їхній продаж, а також механізм розрахунку втрат від зменшення їхньої балансової вартості через економічні чи технологічні чинники [41].

Третій (податковий) рівень регулює фінансово-економічні

взаємовідносини підприємства з державою, визначаючи правила розрахунку податкових зобов'язань, пов'язаних із володінням та рухом основних засобів. Основним нормативним актом тут є Податковий кодекс України (далі - ПКУ) [34].

Для підприємств, які зобов'язані (або прийняли самостійне рішення) коригувати фінансовий результат до оподаткування на податкові різниці, норми ПКУ створюють особливий режим обліку. Відповідно до статті 138 ПКУ, платники податку на прибуток ведуть паралельний розрахунок:

- бухгалтерської амортизації - відповідно до національних стандартів (НП(С)БО 7) [41];
- податкової амортизації - відповідно до вимог пункту 138.3 ПКУ [33].

Податковий кодекс встановлює жорсткі обмеження, які часто призводять до розбіжностей із бухгалтерським обліком [34]:

- вартісний поріг: згідно з пп. 14.1.138 ПКУ, до основних засобів для цілей оподаткування відносяться матеріальні активи вартістю понад 20000 гривень (для об'єктів, введених в експлуатацію з 23.05.2020 року) та строком корисного використання більше одного року. Активи, вартість яких менша за цей ліміт, класифікуються як малоцінні необоротні матеріальні активи (далі - МНМА);
- мінімально допустимі строки: пункт 138.3.3 ПКУ поділяє основні засоби на 16 груп і встановлює для кожної з них мінімальні строки амортизації (наприклад, для будівель - 20 років, для машин та обладнання - 5 років, для комп'ютерної техніки - 2 роки). Якщо в бухгалтерському обліку підприємство встановило менший строк, для розрахунку податку на прибуток все одно застосовується законодавчий мінімум;
- заборона методів: ПКУ категорично забороняє використання виробничого методу нарахування амортизації для цілей оподаткування [34].

Через ці розбіжності виникають так звані «амортизаційні різниці»: фінансовий результат до оподаткування (бухгалтерський прибуток) збільшується на суму нарахованої бухгалтерської амортизації та зменшується на

суму розрахованої податкової амортизації. Це вимагає від бухгалтерської служби ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» ведення ретельного аналітичного обліку у спеціальних податкових регістрах [31]. Крім того, операції з придбання, ліквідації, продажу або безкоштовної передачі основних засобів підпадають під регулювання Розділу V ПКУ щодо податку на додану вартість (далі - ПДВ), де визначено правила нарахування податкових зобов'язань (зокрема, у разі ліквідації за власним рішенням - виходячи зі звичайної ціни, але не нижче балансової вартості) та формування податкового кредиту [38; 41].

Четвертий (локальний) рівень - це внутрішні нормативні стандарти та розпорядчі документи конкретного суб'єкта господарювання, які затверджуються керівництвом та закріплюються в Наказі про облікову політику (у нашому дослідженні - ПП «ПРОФРЕЗЕРВ») [30]. Наказ про облікову політику адаптує загальнодержавні стандарти під специфіку діяльності конкретного підприємства. У цьому документі стосовно основних засобів обов'язково закріплюються такі положення:

1. Вартісний критерій для розмежування ОЗ та малоцінних необоротних матеріальних активів (для оптимізації обліку ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» зазвичай узгоджує його з податковим лімітом у 20000 грн.).
2. Обрані методи нарахування амортизації для кожної з груп основних засобів (наприклад, прямолінійний метод для нерухомості та транспортних засобів).
3. Порядок визначення ліквідаційної вартості об'єктів при їх введенні в експлуатацію.
4. Періодичність (строки) проведення переоцінок матеріальних активів та встановлений поріг суттєвості для їх здійснення.
5. Склад інвентаризаційної комісії, порядок, строки та періодичність проведення обов'язкових та позапланових інвентаризацій основних засобів.
6. Затверджений робочий план рахунків та форми внутрішньої первинної документації, якщо підприємство використовує самостійно розроблені або адаптовані бланки [30].

Нормативно-правове регулювання аудиторської діяльності здійснюється на основі спеціального законодавства. Головним правовим актом є Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII [36], який визначає правові засади здійснення аудиту, вимоги до професійних аудиторів, порядок набуття статусу суб'єкта аудиторської діяльності та систему суспільного нагляду.

Безпосередня методологія проведення перевірки базується на Міжнародних стандартах контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (МСА), які прийняті в Україні як національні стандарти [28]. Під час аудиту операцій з основними засобами аудитор спирається на вимоги таких стандартів [28]:

- МСА 315 (переглянутий) «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвого викривлення» - зобов'язує аудитора вивчити систему внутрішнього контролю підприємства, оцінити ризики помилок чи шахрайства при капіталізації витрат або списанні активів;
- МСА 500 «Аудиторські докази» - визначає вимоги до обсягу та характеру інформації, яку має зібрати аудитор (наприклад, первинні акти, технічні паспорти, розрахунки амортизації) для підтвердження тверджень керівництва у звітності;
- МСА 501 «Аудиторські докази - специфічні розгляди для вибраних елементів» - регламентує обов'язковість участі аудитора у спостереженні за проведенням інвентаризації матеріальних залишків для підтвердження фактичного існування та стану ОЗ;
- МСА 540 (переглянутий) «Аудит облікових оцінок та відповідних розкриттів» - має критичне значення для аудиту ОЗ, оскільки встановлення строків корисного використання, визначення ліквідаційної вартості, розрахунок зменшення корисності або визначення справедливої вартості при переоцінці є суто обліковими оцінками керівництва, які аудитор повинен ретельно перевірити на предмет об'єктивності та відсутності упередженості.

Особливості обліку ОЗ в умовах воєнного стану. Починаючи з 2022 року,

національне законодавство зазнало суттєвих змін, спрямованих на врегулювання облікових та податкових наслідків збройної агресії. Нормативно-правове регулювання цього специфічного аспекту базується на Законі України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», Постановах Кабінету Міністрів України та офіційних роз'ясненнях і листах Міністерства фінансів України (зокрема, Листі Мінфіну № 41010-06-62/6674).

Згідно з чинними нормами, підприємства мають керуватися особливими правилами при відображенні специфічних операцій з основними засобами:

1. Оцінка втрат та позапланова інвентаризація: У разі пошкодження, руйнування або викрадення активів внаслідок бойових дій, підприємства зобов'язані провести позапланову інвентаризацію станом на 1 число місяця, що настає за місяцем, у якому з'явився безпечний доступ до таких активів [15; 17]. Виявлені втрати від знищення майна підлягають негайному списанню з балансу. Вартість таких втрат відображається у складі витрат звітного періоду на субрахунку 991 «Втрати від форс-мажорних подій» (або рахунку 977) [14]. Згідно з податковими змінами, до таких операцій не застосовуються норми ст. 189 ПКУ щодо нарахування компенсуючих зобов'язань з ПДВ, за умови наявності сертифіката Торгово-промислової палати (ТПП) про форс-мажор або відповідного акту від ДСНС/органів місцевої влади [34].

2. Зменшення корисності (тестування на знецінення): Якщо об'єкт фізично не знищений, але знаходиться на тимчасово окупованій території, у зоні активних бойових дій або підприємство не може його використовувати через безпекові, логістичні чи економічні чинники, керівництво зобов'язане провести процедуру тестування на зменшення корисності відповідно до НП(С)БО 28 [43]. Зменшення балансової вартості активу до його теперішньої чистої вартості реалізації відображається за дебетом рахунку 972 «Втрати від зменшення корисності активів» з одночасним збільшенням зносу на суму знецінення [14].

3. Вимушена консервація та тимчасове призупинення використання: Об'єкти, експлуатація яких тимчасово неможлива, за рішенням керівництва

можуть бути переведені на консервацію. Відповідно до змін у нормативних актах, нарахування амортизації в бухгалтерському обліку призупиняється на період консервації (починаючи з місяця, наступного за місяцем переведення), що дозволяє не викривляти собівартість продукції та фінансові результати підприємства штучними витратами. Проте, якщо активи просто тимчасово простоюють, але не законсервовані юридично, амортизація за ними продовжує нараховуватися в загальному порядку [5].

Специфіку нормативного регулювання зовнішнього аудиту основних, а також особливості відображення специфічних операцій в умовах воєнного стану систематизовано.

Таким чином, сформована в Україні багаторівнева система нормативно-правового регулювання забезпечує всебічний контроль за відображенням операцій з основними засобами, вимагаючи від бухгалтерської служби ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» суворого дотримання як загальних облікових стандартів, так і специфічних фіскальних та воєнних регламентів, що, у свою чергу, виступає базовим критерієм під час проведення незалежного аудиту.

1.3. Огляд методологічних підходів до аналізу та аудиту основних засобів

Для забезпечення достовірності фінансової звітності та підтвердження законності операцій з майном підприємства застосовують чітко структуровані методологічні підходи до організації та проведення аудиту [24; 48].

Аудиторська перевірка операцій з основними засобами - це комплексний та трудомісткий процес, який традиційно поділяється на чотири послідовні етапи:

1. Підготовчий етап (планування): Включає ознайомлення з бізнесом клієнта, оцінку системи внутрішнього контролю підприємства, визначення рівня

аудиторського ризику та розрахунок суттєвості. На цьому етапі укладається Договір, розробляються загальний План та Програма аудиту основних засобів.

2. Основний етап (збір аудиторських доказів): Проведення безпосередніх аудиторських процедур за суттю. Сюди входить перевірка наявності правовстановлюючих документів (титулів власності, техпаспортів), перевірка правильного формування первісної вартості об'єктів при їх надходженні, арифметичний тест нарахування амортизації, участь в інвентаризації та перевірка правильності відображення сальдо рахунку 10 у Балансі.

3. Аналітичний етап: Передбачає зіставлення облікових даних із фактичними показниками попередніх періодів, виявлення нестандартних або ризикованих операцій (наприклад, раптове масове списання чи уцінка великої кількості об'єктів перед звітною датою).

4. Заключний етап: Формування робочої документації аудитора, систематизація та документування всіх виявлених помилок, відхилень чи порушень законодавства, а також підготовка підсумкового аудиторського звіту (висновку) для керівництва підприємства.

Важливим аспектом методології аудиту є застосування концепції суттєвості (МСА 320) [31]. Аудитор встановлює рівень суттєвості на етапі планування, виходячи з користувачів звітності (інвестори, кредитори, державні органи) [28]. При перевірці основних засобів рівень суттєвості часто встановлюється як відсоток від загальної вартості необоротних активів або від прибутку до оподаткування. Якщо сума виявлених помилок перевищує встановлений поріг, це є підставою для кваліфікованого аудиторського висновку. Основні ризики, на які спрямовані процедури аудиту [2; 3]:

1. Ризик існування: активи, відображені в Балансі, на момент перевірки можуть бути фізично відсутні (знищені, вкрадені, не обліковані при вибутті).

2. Ризик повноти: включення в баланс активів, які фактично не належать підприємству або не відповідають критеріям визнання основних засобів.

3. Ризик класифікації: витрати на капітальний ремонт помилково віднесено на витрати звітного періоду (і навпаки), що призводить до спотворення фінансового результату.

4. Ризик оцінки: неправильний вибір строків корисного використання або помилки в математичних розрахунках амортизаційних відрахувань.

5. Типові аудиторські процедури (методичні прийоми)

Для мінімізації зазначених ризиків методологія аудиту передбачає використання широкого інструментарію [7; 44]:

1. Інспектування: візуальний огляд об'єктів, перевірка інвентарних номерів, звірка їх з даними інвентарних карток.

2. Перерахунок: вибіркова перевірка правильності нарахування амортизації для найбільш вартісних об'єктів за допомогою окремих розрахунків (незалежне перерахування).

3. Підтвердження (запит): отримання письмових підтверджень від третіх сторін щодо активів, які знаходяться на відповідальному зберіганні, в оренді або в заставі.

4. Аналіз первинної документації: перевірка наявності договорів купівлі-продажу, актів введення в експлуатацію, наказів про списання, що є базовими доказами правомірності володіння майном.

5. Аналіз податкових різниць: перевірка відповідності бухгалтерського обліку вимогам податкового законодавства для уникнення штрафних санкцій через неправильне нарахування податку на прибуток.

Методологія аудиту основних засобів постійно еволюціонує, переходячи від суто перевірочних дій (екс-пост) до превентивного контролю, який інтегрується в саму систему бухгалтерського обліку підприємства. Використання сучасних методик аудиту дозволяє не лише підтвердити достовірність фінансової звітності, а й надати керівництву цінні рекомендації щодо оптимізації управління необоротними активами, підвищення їхньої ефективності та мінімізації фіскальних ризиків [15; 48].

Таблиця 1.1

Огляд навчальної та наукової літератури з питань обліку, контролю та аудиту
основних засобів*

Автор, джерело	Проблемні питання, що розглядаються	Пропозиції автора
1	2	3
Бутинець Ф. Ф. [4, с. 248]	Проблеми гармонізації НП(С)БО 7 з МСБО 16 «Основні засоби», невизначеність при розрахунку ліквідаційної вартості.	Запропоновано закріпити в обліковій політиці підприємства чіткий щорічний алгоритм перегляду строків корисного використання та ліквідаційної вартості об'єктів.
Голов С. Ф. [8, с. 115]	Оцінка та регулярна переоцінка основних засобів в умовах інфляції, методика обліку зменшення корисності активів.	Доведено, що індексний метод переоцінки варто застосовувати виключно для однорідних груп, та розроблено робочі схеми рахунків для відображення.
Кужельний М. В. [20, с. 182]	Критерії вибору методів нарахування амортизації ОЗ та їхній прямий вплив на формування собівартості продукції (послуг).	Рекомендовано для високотехнологічного обладнання обирати прискорені методи амортизації, а для пасивних ОЗ - прямолінійний метод.
Сук П. Л. [47, с. 94]	Організація обліку ремонтів, модернізації, поліпшень та реконструкції об'єктів основних засобів.	Запропоновано жорстке розмежування: витрати на підтримку об'єкта в робочому стані списувати на витрати періоду, а витрати на модернізацію - капіталізувати.
Сопко В. В. [46, с. 312]	Методика, етапи та організація аудиту основних засобів, оцінка суттєвості ризиків під час планування перевірки.	Розроблено уніфіковану програму (тести) аудиту операцій з ОЗ, яка дозволяє оперативно виявити завуальовані помилки при
Кулаковська Л. П. [21, с. 205]	Проведення інвентаризації основних засобів як головного інструменту контролю за їх збереженням.	Обґрунтовано необхідність автоматизації контролю руху ОЗ шляхом впровадження внутрішнього маркування об'єктів за допомогою штрих-кодів чи QR-кодів.
Усач Б. Ф. [49, с. 143]	Податковий облік необоротних активів, виникнення та методика регулювання податкових різниць при амортизації.	Розроблено модель порівняльної відомості бухгалтерської та податкової амортизації для уникнення штрафів при розрахунку податку на прибуток.
Цікало О. І. [50, с. 78]	Повнота та достовірність відображення інформації про	Запропоновано розширити аналітичне розкриття інформації у

1	2	3
	ОЗ у фінансовій звітності (Балансі та Примітках до нього).	Примітках (Форма №5) щодо об'єктів, які перебувають у заставі або тимчасовому простої.
Швець В. Г. [51, с. 290]	Організація та методологія проведення зовнішнього аудиту та державного фінансового контролю необоротних активів.	Обґрунтовано необхідність розробки стандартизованих аудиторських процедур для перевірки законності відчуження та ліквідації морально застарілого майна.
Єфіменко Т. І. [12, с. 165]	Проблеми гармонізації НП(С)БО 7 з МСБО 16 «Основні засоби», невизначеність при розрахунку ліквідаційної вартості.	Запропоновано закріпити в обліковій політиці підприємства чіткий щорічний алгоритм перегляду строків корисного використання та ліквідаційної вартості об'єктів.

*Примітка. Складено автором за даними джерела [4; 8; 12; 20; 21; 46; 47; 49; 50; 51]

Значна увага дослідників (Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Єфіменко Т. І.) приділена неузгодженості національних стандартів (НП(С)БО 7) із міжнародними аналогами (МСБО 16). Науковці одностайно вказують на суб'єктивізм та невизначеність при розрахунку ліквідаційної вартості та оцінці основних засобів в умовах інфляційних процесів. Для нівелювання цих ризиків запропоновано впровадження чітких щорічних алгоритмів перегляду параметрів амортизації в обліковій політиці та обмеження індексного методу переоцінки виключно однорідними групами активів.

Дослідження Кужельного М. В. та Сука П. Л. підкреслюють прямий зв'язок між методологією обліку ОЗ та фінансовими результатами підприємства (через собівартість продукції). Вчені пропонують диференційований підхід до вибору методів амортизації (зокрема, прискорених методів для високотехнологічного сектору) та жорстке, однозначне розмежування капітальних витрат на модернізацію від поточних витрат періоду на ремонти.

Сучасний внутрішній контроль вимагає технологічного оновлення. Робота Кулаковської Л. П. обґрунтовує необхідність переходу від паперового та візуального моніторингу до діджитал-інструментів (штрих-кодування, QR-

коди). Це дозволяє автоматизувати рух ОЗ, мінімізувати помилки, зумовлені людським фактором, та забезпечити реальну безпеку й збереження майна підприємства.

Усач Б. Ф. та Цікало О. І. акцентують увагу на практичних аспектів верифікації даних. Створення порівняльних відомостей бухгалтерської та податкової амортизації є дієвим інструментом для усунення фіскальних ризиків та штрафів. Водночас розширення аналітичних даних у Примітках до фінансової звітності (щодо заставленого майна чи простою) істотно підвищує інформативність звітності для зовнішніх стейкхолдерів та інвесторів.

Роботи Сопка В. В. та Швеця В. Г. формують основу для оптимізації аудиторського процесу. Розробка уніфікованих програм тестування операцій з ОЗ та стандартизація процедур перевірки законності відчуження майна дозволяють трансформувати аудит із констатуючого факту перевірки у превентивний інструмент виявлення прихованих помилок і зловживань.

Науковий дискурс навколо обліку й аудиту основних засобів зміщується від суто технічного фіксування господарських операцій до побудови гнучкої, цифровізованої та інтегрованої системи управління активами. Реалізація запропонованих авторами рекомендацій дозволить підприємствам не лише забезпечити високу точність фінансової звітності, а й оптимізувати податкове навантаження, посилити внутрішній контроль та підвищити загальну інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання.

Резюмуючи вищевикладене, можна стверджувати, що консолідація напрацювань вітчизняних науковців створює надійне теоретико-методологічне підґрунтя для реформування системи контролю необоротних активів. Синтез автоматизованого внутрішнього моніторингу, чіткої облікової політики та стандартизованих аудиторських процедур є головною умовою для переходу від констатації минулих фактів до моделі превентивного управління. Зрештою, саме такий комплексний підхід дозволяє перетворити систему обліку та аудиту основних засобів із витратної функції підприємства на ефективний драйвер його фінансово-економічної безпеки й технологічного розвитку в сучасних умовах.

РОЗДІЛ 2

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Організація первинного, аналітичного та синтетичного обліку руху основних засобів на підприємствах

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи регламентуються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (НП(С)БО 7). Відповідно до законодавства, організація обліку руху основних засобів має забезпечувати суцільне, безперервне та взаємопов'язане відображення всіх операцій з моменту надходження об'єкта на підприємство до його повного вибуття [41].

У загальній практиці цей процес поділяється на три рівні: первинний (документальне оформлення), аналітичний (деталізований облік за об'єктами та особами) та синтетичний [46; 47].

Проте діюча в Україні методика має певні неузгодженості, що дозволяє дати їй критичну оцінку. Зокрема, скасування обов'язковості багатьох старих типових форм радянського зразка (накази Мінстату № 352) та перехід на нові форми Мінфіну № 818 [33] створили правовий вакуум: підприємства часто використовують застарілі бланки або змушені самостійно розробляти первинні документи [31; 32]. Крім того, за дворівневої системи обліку (окремо бухгалтерський та окремо податковий згідно з Податковим кодексом України) виникає значне дублювання інформації, що збільшує трудовитрати бухгалтерської служби.

Розглянемо, як саме організовано ці процеси безпосередньо на базі ПП «ПРОФРЕЗЕРВ». Орієнтуючись на специфічні ознаки бізнес-моделі підприємства (оптова торгівля та діяльність із забезпечення трудовими

ресурсами), чіткий розподіл обов'язків між керівництвом та матеріально відповідальними особами (далі - МВО) унаочнює схема організаційної структури підприємства (рис. 2.1).

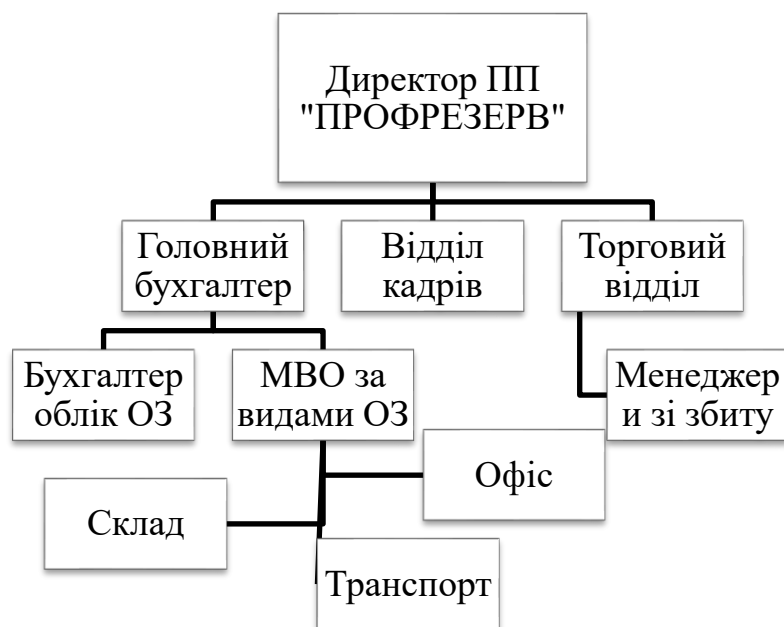

Рис. 2.1 Організаційної структури ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» з визначенням МВО*

*Примітка. Складено автором за даними джерела [8; 30]

Первинний облік та документообіг руху необоротних активів на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» побудовано за лінійним принципом у розрізі трьох ключових стадій, процес руху необоротних активів на підприємстві представлено на (рис. 2.2):

1. Надходження основних засобів: підприємство в основному купує обладнання, логістичну техніку та господарський інвентар у вітчизняних постачальників. Підставою для фіксації господарської операції є отримані від продавця Рахунок-фактура, Видаткова накладна та Товарно-транспортна накладна (ТТН). На підставі цих документів наказом директора Юрчак Ю.Є. створюється комісія, яка перевіряє технічний стан об'єкта та складає Акт приймання-передачі основних засобів за типовою формою, затвердженою Наказом Мінфіну № 818 [39]. В акті зазначається первісна вартість, короткі

технічні характеристики, місце встановлення та матеріально відповідальна особа (МВО).

Рис. 2.2 Схема документообігу основних засобів на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»*

*Примітка. Складено автором за даними джерела [30]

2. Внутрішнє переміщення основних засобів: коли вилючні навантажувачі, комп'ютерна техніка або офісне обладнання передаються між складами чи кабінетами ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» (тобто змінюється МВО), у бухгалтерії оформлюється Акт внутрішнього переміщення основних засобів.

3. Вибуття (ліквідація або продаж) основних засобів: якщо об'єкт повністю зносився або зламався і не підлягає ремонту, комісія, призначена наказом директора Юрчак Ю.Є., складає Акт списання основних засобів за типовою формою № ОЗ-З. В акті детально розписуються причини списання (фізичний знос, поломка), витрати на демонтаж та перелік матеріалів (металобрухт, придатні запчастини), які оприбутковуються на склад після розбирання. При реалізації (продажу) основних засобів стороннім особам виписується стандартний Акт приймання-передачі та обов'язково реєструється Податкова накладна для відображення зобов'язань [30].

Організація аналітичного обліку базується на пооб'єктному принципі, що забезпечує контроль за збереженням та рухом кожного активу. З моменту введення в експлуатацію кожному об'єкту присвоюється унікальний інвентарний

номер, що зберігається за ним протягом усього терміну використання. Система кодування, застосована на підприємстві, наведена у (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Класифікація інвентарних об'єктів та система кодування
на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»*

Група активів згідно з НП(С)БО 7	Код інвентарних номерів	Приклади об'єктів
1	2	3
Основні засоби:		
Транспортні засоби	103001 – 103999	Вилочні навантажувачі, складська техніка, автотранспорт
Інструменти, прилади та інвентар	104001 – 104999	Комп'ютерна техніка, системи кондиціонування, вимірювальні прилади
Офісні меблі та обладнання	105001 – 105999	Меблі для персоналу, стелажі, сейфи
Інші необоротні активи:		
Малоцінні необоротні МА	106001 – 106999	Дрібна офісна техніка, периферійні пристрої, інвентар

*Примітка. Складено автором за даними джерела [30]

Основним регістром аналітичного обліку є Інвентарна картка, в якій накопичується повна історія експлуатації об'єкта: від дати введення в експлуатацію до дати вибуття, включаючи дані про модернізації та суми нарахованої амортизації [39]. Контроль за наявністю майна в місцях його зберігання здійснюється шляхом зіставлення записів в Інвентарних списках, що ведуться матеріально відповідальними особами, та описі інвентарних карток, який підтримується бухгалтерією.

Синтетичний облік на підприємстві організовано згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку, з використанням системи рахунків класу 1 «Необоротні активи» [14]. Методологію відображення руху основних засобів на рахунках систематизовано у таблиці 2.2.

Типова кореспонденція рахунків з обліку руху основних засобів*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	2	3
Капіталізація витрат на придбання необоротних активів	152	631
Введення в експлуатацію основних засобів	10	152
Введення в експлуатацію МНМА	112	153
Нарахування амортизації (щомісячно)	91, 92, 93	131
Списання залишкової вартості при вибутті	131	10

*Примітка. Складено автором за даними джерела [14; 30]

Узагальнення даних синтетичного обліку на підприємстві здійснюється у Журналі 4 (розділ I «Облік необоротних активів та капітальних інвестицій») та Відомості 4.1, які є головними зведеними регістрами.

Невід'ємною складовою контролю за збереженням активів є інвентаризація, яка на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» проводиться не лише перед складанням річної фінансової звітності, а й у випадках зміни МВО, встановлення фактів розкрадання або після форс-мажорних обставин [17; 45]. Цей процес реалізується у кілька послідовних етапів:

1. Підготовчий етап: видання наказу керівника про проведення інвентаризації та формування робочої комісії (з обов'язковим залученням працівників бухгалтерії, логістичної служби та МВО). На цей момент бухгалтерія завершує обробку всієї первинної документації для виведення точних облікових залишків.

2. Фактична перевірка: фізичний огляд комісією кожного об'єкта за місцями зберігання та експлуатації з обов'язковою ідентифікацією за інвентарними номерами.

3. Документування: занесення фактичних даних (назва об'єкта, інвентарний номер, рік випуску) до Інвентаризаційного опису (форма № ОЗ-10).

4. Звіряння та регулювання результатів: складання порівняльної відомості. У разі виявлення надлишків об'єкти оприбутковуються за

справедливою вартістю (Дт 10 - Кт 746). Нестачі підлягають списанню: за наявності винної особи вартість відшкодовується (Дт 375 - Кт 716), в іншому випадку - списується на витрати поточного періоду (Дт 947) [14; 30].

Таким чином, налагоджена система документообігу та регулярна інвентаризація не лише забезпечують достовірність показників балансу, а й слугують дієвим інструментом виявлення неефективно використовуваних активів, дозволяючи керівництву вчасно приймати управлінські рішення щодо їхнього подальшого використання.

2.2. Методика нарахування амортизації основних засобів та облік ремонтів (модернізації) на підприємстві

Методика нарахування амортизації для ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» базується на загальних стандартах бухгалтерського обліку в Україні для комерційних підприємств [5]. Підприємство самостійно затверджує наказ (додаток В) про облікову політику, який визначає алгоритми списання вартості. Для амортизації основних засобів (крім земельних ділянок і капітальних інвестицій – вони не амортизуються) і нематеріальних активів застосовуються такі методи у таблиці 2.3).

Методи амортизації «50/50» та «100%-ве списання» передбачені лише для малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів (п. 27 НП(С)БО 7) [41]. Крім того, МНМА та бібліотечні фонди не вважаються основними засобами для цілей податкового обліку [41]. Тому суми їх амортизації не відображаються в рядках 1.1.1 та 1.2.1 АМ додатка РІ до декларації з податку на прибуток.

Для ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» нарахування амортизації є логічним продовженням процесу, який розпочався у Відомості 4.1 аналітичного обліку капітальних інвестицій [30].

Таблиця 2.3

Методи нарахування амортизації основних засобів*

Метод амортизації	База розрахунку	формула	Вплив на собівартість / витрати	Переваги	Недоліки	Рекомендації для ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»
1	2	3	4	5	6	7
Прямолінійний	Первісна вартість мінус ліквідаційна вартість. Амортизується рівними частинами	$Ar_{іч} = AB : SKB$; $Am_{іс} = Ar_{іч} : 12$ міс.	Стабільний, однаковий щомісяця. Не залежить від обсягів виробництва	Простий у розрахунку, легкий для бюджетування, визнається ДПС без коригувань	Не враховує інтенсивність використання ОЗ та моральне застарівання	Для нерухомості (офіс, цех), меблів, побутової техніки, адміністративних авто
Виробничий	Фактичний обсяг продукції (або відпрацьованих годин) за звітний період	$Am_{іс} = V \times C$. $C = AB : V_{заг}$	Коливальний. Напрямку формує собівартість (рахунок 23): вище виробництво - вищі витрати	Ідеально відповідає доходам від реалізації, немає зносу при простій обладнання	Потребує щомісячного точного обліку напрацьованого (мотогодин, деталей)	Найкращий метод для виробничого обладнання (фрезерні верстати з ЧПУ, преси, лінії)
Зменшення залишкової вартості	Залишкова вартість на початок року (прискорений метод)	$Ar_{іч} = \frac{AB}{n}$; $Ar_{іч} = \frac{AB}{(1 - \sqrt[n]{\frac{LB}{PB}})} \times 100\%$	Спадаючий. Максимальні витрати в перші роки, мінімальні — наприкінці строку	Швидке повернення коштів для оновлення, зменшує податок на прибуток у перші роки	Складний математичний розрахунок норми; не можна застосувати, якщо ліквідаційна вартість	Для високотехнологічного обладнання, яке швидко застаріває морально
Прискореного зменшення залишкової вартості	Залишкова вартість на початок року, але з подвоєною прямолінійною нормою	$Ar_{іч} = \frac{AB}{n} \times 2$; $Ar_{іч} = \frac{AB}{n} \times 2$	Різко спадаючий. Дуже високі витрати в 1-й та 2-й роки експлуатації	Спрощений варіант прискореної амортизації без складних коренів	В останні роки сума різко падає, що може штучно завищити прибуток пізніше	Для комп'ютерної техніки, серверів, складних вимірювальних приладів та IT-інфраструктури
Кумулятивний	Первісна вартість мінус ліквідаційна, помножена на кумулятивний коефіцієнт	$Ar_{іч} = AB \times K$. $K = \frac{1}{n}$	Спадаючий, але зниження відбувається рівномірно-пропорційно щороку	Простіший за метод зменшення вартості, дозволяє списати ~70% вартості за першу	Витрати перших років сильно навантажують фінансовий результат підприємства	Для дорогого спеціального інструменту, штамів, прес-форм або вантажного транспорту цеху

1	2	3
«50/50»	У першому місяці використання об'єкта амортизація нараховується в розмірі 50 % його вартості, що амортизується, та решта 50 % – у місяці його вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом	Фінрезультат зменшується на 50 % вартості об'єкта в першому та останньому місяцях його експлуатації
«100%-ве списання»	У першому місяці використання об'єкта амортизація нараховується в розмірі 100 % його вартості	Фінрезультат зменшується на всю вартість об'єкта в першому місяці введення його в експлуатацію

*Примітка. Складено автором за даними джерела [5; 22; 41].

Після того, як об'єкти введені в експлуатацію і списані з рахунку 15 «Капітальні інвестиції», їх щомісячний рух та знос фіксуються у спеціальних регістрах аналітичного обліку [14; 30]. У національній практиці цей процес оформлюється як Відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів. Вона служить документальною підставою для формування щомісячних бухгалтерських проводок та перенесення узагальнених даних у Журнал 4 [27].

Зокрема, на практиці використовується Відомість № 02-АМ нарахування амортизації необоротних активів, складена відповідно до діючих типових форм обліку [30], яка дозволяє деталізувати суми зносу за об'єктами та місцями їх експлуатації (цехами, ділянками, відділами).

Водночас організація ремонтів та модернізації основних засобів на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» - це ключовий процес, який безпосередньо впливає на податковий облік, розрахунок податку на прибуток та кінцевий фінансовий результат підприємства. Своєчасне відображення витрат на поліпшення основних засобів у відомостях та журналах хронологічного обліку забезпечує правильне розмежування капітальних інвестицій (що збільшують первісну вартість активів і змінюють базу нарахування амортизації у Відомості № 02-АМ) та поточних витрат на підтримання об'єктів у робочому стані, які безпосередньо включаються до собівартості продукції чи загальногосподарських витрат.

Таблиця 2.4

Ремонт і модернізація (поліпшення) основних засобів*

Критерій порівняння	Поточний ремонт	Модернізація (Поліпшення)
1	2	3
Мета проведення	Підтримання об'єкта в робочому стані	Збільшення майбутніх економічних вигод
Вплив на вартість ОЗ	Не змінює первісну вартість	Збільшує первісну вартість
Класифікація витрат	Витрати звітного періоду	Капітальні інвестиції
Рахунок обліку	Рахунки витрат (92, 93)	Рахунок 152
Вплив на амортизацію	Не впливає	Амортизація перераховується (збільшується)
Приклади (для ІТ)	Чищення, заправка, ремонт кулера	Апгрейд SSD, збільшення RAM, відеокарта
Основні проводки	Дт 92(93) - Кт 201/209/631	Дт 152 - Кт 207/631 Дт 104 - Кт 152

*Примітка. Складено автором за даними джерел [30; 47]

У разі проведення поточного ремонту, технічного обслуговування чи підтримання об'єкта в робочому стані накопичення капітальних витрат не здійснюється. Такі витрати визнаються витратами звітного періоду в момент їх безпосереднього виникнення - наприклад, на дату підписання Акта приймання-передачі виконаних робіт від сервісного центру або за фактом відпуску матеріальних цінностей (зокрема, списання картриджів чи запчастин) зі складу [30; 47]. Ці суми безпосередньо включаються до складу операційних витрат (рахунки 23, 91, 92, 93) і зменшують фінансовий результат (прибуток) підприємства одразу в поточному місяці.

Якщо здійснені заходи кваліфікуються як модернізація, реконструкція чи дообладнання (тобто призводять до збільшення майбутніх економічних вигод від використання об'єкта), застосовується інший методологічний підхід. Витрати тимчасово капіталізуються та акумулюються на субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» [14]. Це означає, що вони не чинять прямого впливу на поточний фінансовий результат звітного періоду. Після завершення робіт і введення оновленого об'єкта в експлуатацію на суму модернізації

збільшується його первісна вартість. Надалі ці капіталізовані витрати будуть поступово визнаватися через механізм щомісячного нарахування амортизації протягом усього залишкового строку корисного використання відповідного комп'ютера, сервера чи іншого об'єкта основних засобів [7].

Для кращого розуміння практичного аспекту розглянемо типову господарську ситуацію на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Відображення в обліку витрат на поточний ремонт комп'ютерної техніки
на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»*

Характеристика операції	Опис / Значення
1	2
Господарська ситуація	Технічне обслуговування та поточний ремонт
Об'єкт основних засобів	Системний блок комп'ютера (інв. №1040085)
Первинний документ-підстава	Дефектний акт
Зміст виконаних робіт	Заміна блоку живлення, що вийшов з ладу
Мета проведення робіт	Виключно відновлення працездатності (без збільшення обчислювальної потужності, швидкодії чи майбутніх економічних вигод)
Класифікація робіт комісією	Поточний ремонт (витрати не капіталізуються)
Матеріальні витрати (запчастини)	2500 грн
Витрати на оплату праці (з ЄСВ)	1500 грн (зарплата ІТ-спеціаліста + нарахування)
Загальна сума витрат	4000 грн
Відображення в обліку	Віднесення до складу адміністративних витрат поточного звітного періоду
Бухгалтерські проведення	Дт 92 - Кт 207 (списання вартості блоку живлення) Дт 92 - Кт 661, 651 (нарахування з/п та ЄСВ)

*Примітка. Складено автором за даними джерела [14; 30]

Правильна класифікація мети робіт (відновлення працездатності) дозволила підприємству правомірно визнати витрати у поточному періоді без порушень законодавства. Загалом, порядок обліку ремонтів, модернізацій та амортизації основних засобів безпосередньо формує показники фінансової звітності ПП «ПРОФРЕЗЕРВ», у першому розділі Активу Балансу (форма №1) основні засоби відображаються за залишковою вартістю (первісна вартість мінус накопичений знос), що є індикатором реального стану виробничих потужностей.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ І АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»

3.1. Організація та методика аудиту основних засобів на підприємстві

Практична реалізація аудиторської перевірки необоротних активів потребує ретельної адаптації теоретико-методологічних засад до специфіки фінансово-господарської діяльності та облікової політики конкретного суб'єкта дослідження. Для Приватного підприємства «ПРОФРЕЗЕРВ» організація та методика аудиту будуються з урахуванням особливостей руху основних засобів, структури майнового комплексу підприємства та встановлених внутрішніх регламентів контролю [7].

Метою аудиту ОЗ ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» є формування обґрунтованої та незалежної думки аудитора щодо достовірності, повноти та законності відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про наявність, рух, стан та оцінку основних засобів відповідно до визначеної облікової політики підприємства та вимог чинного законодавства [3; 10; 21].

В процесі перевірки аудитору необхідно перевірити:

- оцінити стан системи внутрішнього контролю за збереженням, використанням та санкціонуванням руху основних засобів на підприємстві;
- перевірити відповідність обраних методів обліку та нарахування зносу вимогам Наказу про облікову політику ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»;
- підтвердити реальність наявності об'єктів основних засобів та закріплення матеріальної відповідальності за їх збереження;
- перевірити правомірність та точність нарахування амортизації протягом звітного періоду відповідно до встановлених строків корисного використання;
- встановити законність, економічну обґрунтованість та правильність

документального оформлення операцій із надходження, внутрішнього переміщення та вибуття (списання, реалізації) основних засобів;

– контролювати точність відображення даних аналітичного обліку в регістрах синтетичного обліку та фінансовій звітності підприємства [45].

Процес аудиту основних засобів на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» традиційно здійснюється у розрізі трьох послідовних етапів (рис 3.1.)

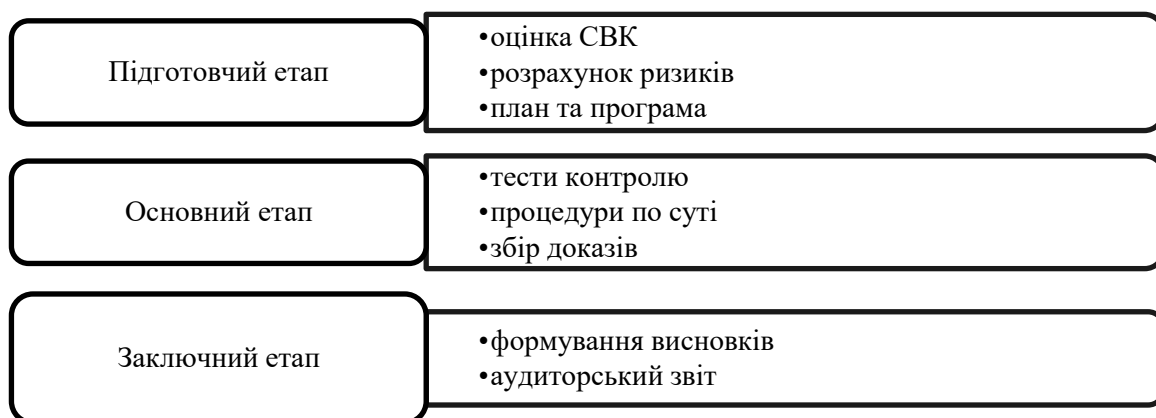

Рис. 3.1. Процес аудиту основних засобів на підприємстві*

* Примітка. Складено автором за даними джерела [12; 21]

Підготовчий етап. На цьому етапі аудитор ознайомлюється з фінансово-господарською діяльністю ПП «ПРОФРЕЗЕРВ», специфікою використання його необоротних активів та здійснює попередню оцінку системи внутрішнього контролю (далі - СВК) [21]. Відповідно до вимог МСА 315, на основі отриманої інформації оцінюється ризик суттєвого викривлення на рівні тверджень [28].

Враховуючи особливості внутрішньогосподарського управління майном на підприємстві, аудитор з'ясовує такі ключові аспекти:

- чи укладені договори про повну матеріальну відповідальність із матеріально відповідальними особами та лінійним персоналом;
- чи забезпечено належні умови для фізичного зберігання та безпечної експлуатації техніки й обладнання;

- як часто проводиться інвентаризація основних засобів та наскільки оперативне її результати відображаються в обліку;
- як організовано документообіг, зокрема в частині санкціонування руху та переміщення активів [2; 45].

Основний етап. На цьому етапі безпосередньо реалізується програма аудиту шляхом застосування комплексу методичних прийомів і процедур по суті, адаптованих до структури майна та особливостей обліку на підприємстві:

- аудит наявності та збереження основних засобів: передбачає перевірку реальності відображення залишків активів у реєстрах підприємства. Аудитор здійснює зіставлення даних інвентарних карток обліку (ф. № ОЗ-6) із фактичними результатами проведення планових та раптових інвентаризацій на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ». Також контролюється наявність укладених договорів про повну матеріальну відповідальність із посадовими особами та перевіряються умови фізичного збереження об'єктів;
- аудит руху та оцінки: методами документального контролю перевіряється правильність формування первісної вартості об'єктів при їх надходженні на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» (внаслідок купівлі, капітального будівництва, модернізації чи добудови). Аудитор ретельно аналізує правомірність відображення капітальних інвестицій на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», правильність включення супутніх витрат (доставка, монтаж, налагодження) до початкової вартості майна, а також своєчасність введення об'єктів в експлуатацію з оформленням відповідних Актів приймання-передачі (ф. № ОЗ-1) [30].

З метою встановлення реальності та підтвердження правильної оцінки активів, відображених у звітності, аудитором проведено процедуру верифікації залишків на кінець звітного періоду (табл. 3.1).

Аналіз даних таблиці 3.1 дозволяє зробити висновок про повну точність та об'єктивність формування первісної вартості основних засобів за всіма групами субрахунків.

Таблиця 3.1

Верифікація залишків та оцінки основних засобів у розрізі балансових рахунків

ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» станом на 31.12.2025 р.*

Код рахунку	Назва субрахунку за Планом рахунків	Дані обліку підприємства, тис. грн.	Дані перевірки аудитора, тис. грн.	Відхилення (+/-), тис. грн.	Висновок аудитора щодо достовірності оцінки
1	2	3	4	5	6
103	Будівлі та споруди	203,7	203,7	0,0	Оцінка підтверджена повністю
104	Машини та обладнання	410,3	410,3	0,0	Оцінка підтверджена повністю
105	Транспортні засоби	276,5	276,5	0,0	Оцінка підтверджена повністю
106	Інструменти, прилади, інвентар	79,5	79,5	0,0	Оцінка підтверджена повністю
Усього первісна вартість		970,0	970,0	0,0	Показник Балансу є достовірним

* Примітка. Складено автором за даними джерела [30].

Загальна сума підтверджених залишків становить 970,0 тис. грн., що повністю збігається з даними облікових регістрів та підтверджує достовірність відповідної статті Балансу ПП «ПРОФРЕЗЕРВ».

Аудитором проводиться незалежний арифметичний перерахунок сум зносу для підтвердження правильності застосування обраного прямолінійного методу амортизації відповідно до Наказу про облікову політику ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» [30]. У процесі перевірки аналізується обґрунтованість встановлених строків корисного використання об'єктів, точність відображення сум у Журналі 4 та Відомості 4.1, а також правильність формування амортизаційних різниць згідно з вимогами статті 138 Податкового кодексу України. Для підтвердження арифметичної точності проведених підприємством розрахунків та встановлення можливих відхилень, аудитором було сформовано відповідний робочий документ за звітний місяць (табл. 3.2)

Таблиця 3.2

Тест перевірки правильності нарахування амортизації основних засобів

ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» за грудень 2025 року*

Інвентарний номер об'єкта	Найменування об'єкта основних засобів	Первісна вартість, грн.	Встановлений строк служби, місяців	Місячна норма амортизації, %	Сума амортизації за даними обліку, грн	Сума амортизації за перерахунком аудитора, грн	Відхилення (+/-), грн.
1	2	3	4	5	6	7	8
103004	Комп'ютерний сервер мережевий	48000,00	60	1,67%	800,00	800,00	0,00
104012	Виробнича лінія (модульна)	120000,00	120	0,83%	1 000,00	1 000,00	0,00
105002	Автомобіль вантажний фургон	180000,00	120	0,83%	1 500,00	1 500,00	0,00
106021	Спліт-система кондиціонування	15000,00	60	1,67%	250,00	250,00	0,00
Усього за тестом		363000,00	X	X	3 550,00	3 550,00	0,00

* Примітка. Складено автором за даними джерела [30].

Аудит вибуття основних засобів. Перевіряється правомірність та своєчасність документального оформлення списання, ліквідації або продажу активів підприємства. Аудитор контролює наявність дефектних актів, протоколів та висновків постійно діючої комісії, правильність складання актів списання (зокрема, на виконання приписів, закладених у Наказу Мінфіну № 818), а також точність відображення залишкової вартості об'єктів у складі витрат на рахунку 976 «Витрати від списання необоротних активів» та коректність визначення фінансових результатів від вибуття [14; 39].

Заключний етап. На фінальній стадії аудиторської перевірки здійснюється комплексне узагальнення отриманих доказів та формування підсумкових матеріалів:

- систематизація виявлених відхилень: аудитор групує та

систематизує всі виявлені помилки, невідповідності чи відхилення від норм чинного законодавства та внутрішніх регламентів у робочих документах. Оцінюється їхній сукупний дія на правдивість даних фінансових звітів ПП «ПРОФРЕЗЕРВ», зокрема на статтю необоротних активів у Балансі та суму амортизаційних відрахувань у Звіті про фінансові результати [30];

- аналітичний огляд та узгодження: результати перевірки та проведеного фінансово-економічного аналізу (який засвідчив позитивну динаміку зростання фондівіддачі підприємства) обговорюються з керівництвом та головним бухгалтером ПП «ПРОФРЕЗЕРВ». Це дозволяє забезпечити об'єктивність висновків та зняти можливі суперечності щодо трактування облікових операцій;

- формування фінальних документів: результати обговорення та аналізу слугують основою для формування остаточних висновків і підготовки практичних рекомендацій для ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» щодо вдосконалення Наказу про облікову політику, оптимізації податкового обліку амортизації та посилення системи внутрішнього контролю за рухом і збереженням майна. Усі ключові висновки та професійна думка аудитора офіційно відображаються в підсумковому Аудиторському звіті [28].

3.2. Аналіз динаміки і структури основних засобів та оцінка ефективності їх використання на підприємстві

Комплексний аналіз стану та рівня завантаження необоротних фондів підприємства є логічне завершенням аудиторського дослідження та виступає основним інструментом обґрунтування управлінських рішень на підприємстві [29]. Оскільки аудит дозволяє підтвердити законність, точність та достовірність відображення облікових даних у звітності ПП «ПРОФРЕЗЕРВ», саме аналітичний блок покликаний розкрити реальну якість управління сформованим

майновим потенціалом.

Ефективне управління основними засобами є критично важливим для ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» в умовах динамічного ринкового середовища, оскільки капітальні вкладення мають відзначаються тривалим часовим лагом і прямо детермінують стан ліквідності, платоспроможності та кінцевої рентабельності суб'єкта господарювання.

Інформаційною базою для проведення аналітичного дослідження слугували дані фінансової звітності підприємства за 2023-2025 рр., зокрема:

- Баланс (Звіт про фінансовий стан) ф. № 1 (в частині показників первісної та залишкової вартості необоротних активів);
- Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ф. № 2 (в частині відображення обсягів чистого доходу від реалізації та чистого прибутку);
- Примітки до річної фінансової звітності ф. № 5;
- Регістри внутрішнього аналітичного обліку (Журнал 4 та Відомість 4.1) [52].

Методологія дослідження базується на застосуванні методів вертикального (структурного) аналізу, порівняння, коефіцієнтного аналізу, методів фінансової математики та узагальнення експертних оцінок.

Для оцінки виробничого потенціалу ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» першочергове значення має дослідження внутрішньої структури необоротних активів. У фінансовому аналізі традиційно виділяють активну частину ОЗ (машини, обладнання, транспортні засоби, інструменти), яка безпосередньо бере участь у технологічних чи комерційних процесах, та пасивну частину (будівлі, споруди), що забезпечує просторові та загальні умови функціонування підприємства [16]. Випереджаюче зростання питомої ваги активної частини є свідченням прогресивної інвестиційної політики та підвищення технічної озброєності праці.

Узагальнені результати дослідження структурної динаміки залишків ОЗ підприємства за субрахунками рахунку 10 «Основні засоби» протягом 2023-2025 років наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Структурна динаміка основних засобів ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» за 2023-2025 рр.*

Групи основних засобів	2023 рік, питома вага, %	2024 рік, питома вага, %	2025 рік, питома вага, %	Відхилення 2024-2023 роки, в.п.	Відхилення 2025-2024 роки, в.п.
1	2	3	4	5	6
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	25,0	23,5	21,0	-1,5	-2,5
Машини та обладнання	36,4	39,5	42,3	+3,1	+2,8
Транспортні засоби	30,0	29,0	28,5	-1,0	-0,5
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	8,6	8,0	8,2	-0,6	+0,2
Усього за розділом	100,00	100,00	100,00	х	х

* Примітка. Складено автором за даними джерела [30]

Детальний аналіз архітекτονіки майнового комплексу ПП «ПРОФРЕЗЕРВ», проведений за допомогою методу вертикального аналізу (табл. 3.3), дозволяє виявити закономірності формування та трансформації операційного потенціалу підприємства протягом 2023-2025 років. Оцінка структурних зрушень у розрізі класифікаційних груп ОЗ вказує на проведення цілеспрямованої та динамічної інвестиційної політики, пріоритетом якої є інтенсифікація виробничих потужностей [30].

Головною тенденцією досліджуваного періоду є стійке і випереджаюче зростання найбільш активної частини засобів праці - групи «Машини та обладнання».

У 2023 році дана група займала провідне місце із часткою 36,4%.

Протягом 2024 року її питома вага суттєво зросла на 3,1 в. п., досягнувши 39,5%.

У 2025 році позитивна тенденція закріпилася: група збільшилася ще на 2,8

в. п. і зафіксувалася на рівні 42,3%.

Загалом за три роки частка машин та обладнання зросла на 5,9 в. п. Це безпосередньо свідчить про капіталізацію бізнесу, заміну застарілих технічних вузлів новітніми зразками та розтання ступеня автоматизації поточних бізнес-операцій на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» [30].

На тлі нарощування виробничого устаткування частка пасивної складової основних засобів - групи «Будівлі, споруди та передавальні пристрої» - закономірно скорочувалася. У 2023 році вона становила чверть усіх активів (25,0%), у 2024 році знизилася на 1,5 в. п. (до 23,5%), а у 2025 році відбулося подальше зменшення ще на 2,5 в. п. - до позначки 21,0%. Оскільки в абсолютних вимірах вибуття нерухомості не фіксувалося, таке відносне зниження на 4,0 в. п. за весь період є позитивним економічним індикатором. Воно свідчить про те, що підприємство не заморожує капітал у пасивних об'єктах, а спрямовує фінансові ресурси у мобільніші та швидшоокупні активи [30].

Певні структурні коливання характерні для логістичної складової. Питома вага групи «Транспортні засоби» демонструвала помірну тенденцію до зниження: з 30,0% у 2023 році до 29,0% у 2024 році (зміна на -1,0 в. п.) та до 28,5% у 2025 році (зміна на -0,5 в. п.). Попри незначне відносне зменшення частки, транспортна інфраструктура залишається вагомим компонентом майна підприємства, утримуючи майже третину його загального обсягу.

Група «Інструменти, прилади, інвентар (меблі)» характеризується найменшою вагою та хвилеподібною динамікою. Після незначного спаду у 2024 році на 0,6 в. п. (з 8,6% до 8,0%), у 2025 році відбулося часткове відновлення позицій на 0,2 в. п. до рівня 8,2%. Це свідчить про гнучке, поточне регулювання дрібного господарського інвентарю відповідно до актуальних потреб робочих місць [30].

Узагальнюючи вищезазначене, доцільно розрахувати сукупний рух активної частини основних засобів (машини, транспорт, інструменти). Якщо у 2023 році на неї припадало 75,0%, то у 2024 році цей показник зріс до 76,5%, а у 2025 році досяг рекордних 79,0%. Такий структурний зсув у бік технологічного

та активного капіталу створює об'єктивні передумови для зниження собівартості послуг (робіт), оптимізації праці та є класичною ознакою переходу підприємства ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» на інтенсивний тип економічного розвитку».

Слідом за вивченням структурної архітекτονіки необоротних активів виникає об'єктивна необхідність дослідження їхнього технічного якісних параметрів та інтенсивність трансформації. Сама по собі зміна питомої ваги окремих груп не здатна повною мірою відобразити ступінь фізичного та морального старіння матеріально-технічної бази. Оскільки використання зношеного обладнання загрожує зростанням витрат на аварійні ремонти, зниженням продуктивності праці та викривленням собівартості, керівництво ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» має постійно моніторити технічну придатність засобів праці [16, 30].

Щоб забезпечити системне оцінювання швидкості руху та якісного стану основних засобів підприємства у фінансово-економічному аналізі розраховують систему стандартизованих коефіцієнтів, методику обчислення яких математично формалізовано нижче [16]:

Коефіцієнт зносу (K_{zn}) - відбиває рівень знецінення фондів та накопиченої амортизації у первісній вартості:

$$K_{zn} = \frac{\text{Знос ОЗ на кінець року}}{\text{Первісна вартість ОЗ на кінець року}} \quad (3.1)$$

Коефіцієнт придатності (K_{pr}) - характеризує залишкову (експлуатаційну) вартість майна підприємства:

$$K_{pr} = \frac{\text{Залишкова вартість ОЗ на кінець року}}{\text{Первісна вартість ОЗ на кінець року}} = 1 - K_{zn} \quad (3.2.)$$

Коефіцієнт оновлення (K_{on}) - демонструє інтенсивність капітальних інвестицій через введення в експлуатацію нових або модернізованих об'єктів протягом звітного періоду:

$$K_{on} = \frac{\text{Первісна вартість куплених (модернізованих) ОЗ за рік}}{\text{Первісна вартість ОЗ на кінець року}} \quad (3.3)$$

Коефіцієнт вибуття (K_v) - ілюструє частку ліквідованих, списаних або проданих засобів праці у загальному масиві необоротних активів:

$$K_v = \frac{\text{Первісна вартість вибутих ОЗ за рік}}{\text{Первісна вартість ОЗ на початок року}} \quad (3.4.)$$

Співвідношення між коефіцієнтами оновлення та вибуття визначає тип відтворення ОЗ: якщо $K_{on} > K_v$, на підприємстві відбувається розширене відтворення виробничого потенціалу, що безпосередньо підтверджується фактичними даними ПП «ПРОФРЕЗЕРВ». Протягом 2023-2025 років капітальні вкладення у модернізацію устаткування та логістичного сектору забезпечили перевищення темпів оновлення над вибуттям [30].

Внаслідок активного проведення поліпшень (зокрема, апгрейду комп'ютерних дискових систем, нарощування оперативної пам'яті та заміни кулерів) загальний коефіцієнт зносу основних засобів підприємства вдалося утримати в межах оптимального нормативного діапазону (до 50%). Це свідчить про фінансову спроможність суб'єкта господарювання підтримувати стабільний рівень експлуатаційної безпеки активів та уникати технологічних збоїв в операційній діяльності.

Оцінка ефективності використання та фінансової віддачі основних засобів.

Остаточна оцінка доцільності обраної інвестиційної політики та управлінських рішень на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» здійснюється шляхом зіставлення вартості необоротних активів із результуючими показниками фінансово-комерційної діяльності. Випереджаюче зростання доходів порівняно із динамікою вартості майна є ключовим критерієм інтенсифікації економічного розвитку суб'єкта господарювання [30].

Для дослідження фінансової віддачі основних засобів застосовано тріаду базових показників [16]:

1. Фондовіддачу (F_v), яка ілюструє обсяг чистої виручки, згенерованої кожною грошовою одиницею, вкладеною у засоби праці;
2. Фондомісткість (F_m), що відображає рівень капітальних витрат на формування необоротних активів для отримання однієї гривні доходу;
3. Рентабельність ОЗ (R_{os}), яка демонструє кінцеву чисту прибутковість майнового комплексу.

Усі розрахунки базуються на середньорічній вартості основних засобів ($\overline{OS}$), визначеній як середня хронологічна за формулою:

$$\overline{OS} = \frac{OS_p + OS_k}{2} \quad (3.5)$$

де OS_p та OS_k - первісна вартість основних засобів підприємства на початок та кінець відповідного звітного року.

Динаміку показників ефективності використання матеріально-технічної бази ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» протягом 2023-2025 років згруповано в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Динаміка показників ефективності використання основних засобів
ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» за 2023-2025 рр.*

Показник	Методика розрахунку / Джерело даних	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення 2025/2023 (+/-)
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	Дані Звіту про фінансові результати (ф. № 2)	2500,0	2900,0	3400,0	+900,0
Чистий прибуток підприємства, тис. грн.	Дані Звіту про фінансові результати (ф. № 2)	120,0	150,0	195,0	+75,0
Середньорічна вартість ОЗ ($\overline{OS}$),	Розрахунок за даними Балансу (ф. № 1)	750,0	805,0	905,0	+155,0

1	2	3	4	5	6
тис. грн.					
Фондовіддача (F_v), грн./грн.	$K_v = \frac{\text{Чистий дохід}}{\overline{OS}}$	3,33	3,60	3,76	+0,43
Фондомісткість (F_m), грн./грн.	$F_m = \frac{\overline{OS}}{\text{Чистий дохід}} = \frac{1}{F_v}$	0,30	0,28	0,27	-0,03
Рентабельність ОЗ (R_{os}), %	$R_{os} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\overline{OS}} * 100\%$	16,00	18,63	21,55	+5,55

* Примітка. Складено автором за даними джерела [16; 30]

Обчислені аналітичні індикатори засвідчують стійкий тренд підвищення рівня економічної ефективності використання необоротних активів на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ».

Показник фондовіддачі (F_v), послідовно зростає протягом усього трирічного періоду. Якщо у 2023 році кожна гривня, інвестована в основні засоби, приносила 3,33 грн чистого доходу від реалізації, то у 2024 році показник склав 3,60 грн, а у 2025 році досяг рівня 3,76 грн. Сумарний приріст фондовіддачі становить +0,43 грн (або 12,9%). Це є беззаперечним свідченням випереджаючих темпів зростання чистої виручки (+36,0%) порівняно із темпами збільшення середньорічної вартості засобів праці (+20,67%).

Показник фондомісткості (F_m), будучи оберненою величиною до фондовіддачі, закономірно скоротився з 0,30 грн у 2023 році до 0,27 грн у 2025 році. Дане спадання на -0,03 грн підтверджує відносну економію засобів праці. Підприємство витрачає менше капітальних ресурсів для генерування одиниці доходу, що вказує на вищий рівень інтенсифікації та завантаженості діючого машинного парку.

Рентабельність основних засобів (R_{os}), яка пов'язує майновий стан безпосередньо із фінансовим результатом, демонструє найбільш динамічне зростання — з 16,00% до 21,55% (загальний позитивний зсув на +5,55 відсоткових пунктів). Подібна тенденція є наслідком якісних структурних змін,

виявлених у таблиці 3.2. Збільшення частки машин та обладнання до 42,3% дозволило оптимізувати операційні процеси, підвищити швидкість обробки інформації та знизити невиробничі втрати, що безпосередньо трансформувало операційні доходи у вищий обсяг чистого прибутку [30].

Внутрішньогосподарські резерви інтенсифікації використання необоротних активів

Проведений комплексний аналіз динаміки, структури та фінансової віддачі основних засобів ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» дозволяє окреслити ключові вектори подальшого нарощування операційної ефективності майнового потенціалу:

1. Продовження вибіркової модернізації: капітальні інвестиції у заміну елементів активної частини ОЗ (апгрейд SSD-накопичувачів, нарощування RAM, оновлення програмних комплексів) є набагато вигіднішими, ніж придбання повністю нових об'єктів, оскільки вони збільшують економічні вигоди з мінімальними грошовими витратами.

2. Оптимізація надлишкових активів: регулярний аудит та інвентаризація засобів праці з метою виявлення морально застарілих або не повністю завантажених об'єктів з їх подальшою реалізацією чи консервацією, що дозволить зменшити суми нарахованої амортизації у витратах звітного періоду.

3. Автоматизація облікових процедур: інтеграція сучасних спеціалізованих бухгалтерських та аудиторських програмних рішень, що мінімізує ризики допущення помилок при формуванні первинних документів та проведенні капіталізації ремонтних витрат.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра здійснено теоретичне узагальнення, обґрунтування та комплексне вирішення практичних завдань, пов'язаних із дослідженням сучасного стану, організаційно-методологічних засад обліку, незалежного аудиту та оцінки ефективності використання основних засобів на вітчизняних підприємствах. На основі проведеного дослідження теоретичних положень, чинного законодавства та практичних матеріалів ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» сформовано такі узагальнюючі висновки та рекомендації:

Теоретико-методологічний аналіз засвідчив, що основні засоби становлять матеріально-технічну основу діяльності будь-якого суб'єкта господарювання та безпосередньо визначають його виробничий, логістичний та цифровий потенціал. Згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 7 «Основні засоби», критеріями визнання об'єктів матеріальними активами є їхня матеріальна форма, очікуваний строк корисної експлуатації понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший) та здатність генерувати майбутні економічні вигоди. Раціональна класифікація, точна первісна оцінка та економічно обґрунтований вибір методів нарахування амортизації є першочерговими завданнями облікової системи, оскільки вони безпосередньо впливають на рівень собівартості послуг, капіталізацію бізнесу та достовірність фінансової звітності.

На основі вивчення організаційно-економічної характеристики ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» встановлено, що підприємство демонструє стабільну й позитивну динаміку розвитку комерційної діяльності. Проте функціонування в умовах висококонкурентного й динамічного ринкового середовища вимагає від керівництва постійної уваги до стану необоротних активів. Специфіка діяльності підприємства тісно пов'язана із використанням обчислювальної техніки, серверного та мережевого обладнання, що забезпечує безперебійний віддалений

доступ, автоматизацію робочих місць персоналу та гнучку логістику. Це обумовлює необхідність формування прогресивної інвестиційної політики, орієнтованої на модернізацію та технічне переоснащення існуючого майнового комплексу.

Критична оцінка діючої системи бухгалтерського обліку на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» показала, що облік основних засобів загалом організовано відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та П(С)БО. Первинний облік ведеться із застосуванням типових форм (ОЗ-1, ОЗ-2, ОЗ-6 тощо), а синтетичний та аналітичний облік накопичується на рахунках 10 «Основні засоби» та 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» через Журнал 4 та Відомість 4.1. Облікові процеси є комп'ютеризованими завдяки інтеграції сучасного програмного забезпечення (1С / BAS Бухгалтерія).

Проведені аудиторські процедури дозволили підтвердити законність, точність та повноту відображення облікових даних у фінансовій звітності (зокрема у Балансі ф. № 1 та Примітках ф. № 5). Результати аудиту свідчать про високий рівень надійності системи внутрішнього контролю підприємства. Серйозних порушень чи суттєвих викривлень, які б могли вплинути на рішення зовнішніх користувачів інформації, виявлено не було. Водночас, аудиторська перевірка виявила доцільність посилення аналітичності обліку капітальних інвестицій у розрізі окремих компонентів складних комп'ютерних та серверних систем для забезпечення вищої прозорості формування їхньої первісної вартості.

З метою подальшого вдосконалення облікової політики, посилення внутрішнього аудиту та підвищення фінансової віддачі від експлуатації основних засобів на ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» запропоновано та економічно обґрунтовано такі практичні рекомендації, що дозволить оптимізувати структуру необоротних активів, посилити контроль за збереженням власності, підвищити інформативність бухгалтерського обліку й аудиту, а також забезпечить довгострокову фінансову стійкість підприємства в сучасних економічних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева Т. В. Особливості обліку основних засобів в умовах цифровізації економіки. *Економіка та суспільство*. 2025. № 12. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal> (дата звернення 10.05.2026).
2. Безверхий К. В. Облік і аудит основних засобів в умовах цифровізації бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 58. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal> (дата звернення 10.05.2026).
1. Білуха М. Т. Аудит : підручник. Київ : Знання, 2024. 760 с.
2. Бойко О. В. Методичні підходи до аудиту основних засобів на підприємствах сфери послуг. *Вісник економічної науки України*. 2026. № 1. URL: <https://iie.org.ua/visnik-ekonomichnoyi-nauki-ukrayini/> (дата звернення 03.06.2026).
3. Бондар М. І. Аудит необоротних активів підприємства: методика та організація. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2022. Вип. 2. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=list_works&hl=ru&hl=ru&user=N0faeXwAAAAJ&pagesize=80 (дата звернення 03.06.2026).
4. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2024. 650 с.
5. Васківська К. І. Амортизаційна політика підприємства: сучасні виклики та оптимізація. *Економічний аналіз*. 2025. Том 35. № 2. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/issue/view/92> (дата звернення 03.06.2026).
6. Верига Ю. А. Звітність підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 644 с.
7. Гаврилова Н. С. Внутрішній аудит основних засобів: ризикоорієнтований підхід. *Облік і фінанси*. 2026. № 2. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/753/551> (дата звернення 03.06.2026).

8. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2025. 410 с.
9. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 28.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> (дата звернення 10.05.2026).
10. Давидов Г. М. Аудит : підручник. 3-тє вид. Київ : Знання, 2009. 495 с.
11. Данилюк В. П. Оцінка ефективності використання необоротних активів у клінінговій діяльності. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2025. № 8. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/24_1_2019ua/24_1_2019.pdf (дата звернення 10.05.2026).
12. Єфіменко Т. І. Методологія бухгалтерського обліку та аудиту: актуальні проблеми гармонізації. *Фінанси України*. 2025. № 6. С. 163-170.
13. Ізмайлов Я. О. Організація документообігу в обліку основних засобів: сучасні виклики. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 1. URL: <https://ir.dpu.edu.ua/bitstreams/2f395d46-0add-43a7-bf6c-ce47ea946946/download> (дата звернення 10.05.2026).
14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Дата оновлення: 13.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 15.05.2026).
15. Кантаєва О. В. Особливості проведення інвентаризації в умовах воєнного стану. *Все про бухгалтерський облік*. 2024. № 42. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12020/1/70-73.pdf> (дата звернення 15.05.2026).
16. Коблянська О. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 512 с.

17. Ковальчук А. Д. Особливості інвентаризації мобільних основних засобів. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2025. № 6. С. 256-268.
18. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10_(дата звернення 22.04.2026).
19. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 22.04.2026).
20. Кужельний М. В., Лінник В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : КНЕУ, 2024. 334 с.
21. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту : підручник. Львів : Новий Світ-2000, 2023. 544 с.
22. Левицька С. О. Облік та амортизація основних засобів: національні та міжнародні аспекти. *Часопис економічних реформ*. 2021. № 3. URL: https://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_1/106-112.pdf (дата звернення 22.04.2026).
23. Лень В. С., Гливенко В. М. Бухгалтерський облік : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 600 с.
24. Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 524 с.
25. Ловінська Л. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку : монографія. Київ : КНЕУ, 2006. 256 с.
26. Мельник Т. Г. Проблемні питання визначення первісної вартості основних засобів. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2026. № 3. С. 24-30.
27. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Мінфіну від 30.09.2003 № 561. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03_(дата звернення 22.04.2026).
28. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого

надання впевненості та супутніх послуг : видання 2016-2017 року, частина 1 / пер. з англ. мови. Міжнар. федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu> (дата звернення 20.05.2026).

29. Назарова К. О. Аудит-консалтинг у мінімізації ризиків суб'єктів господарювання : монографія. Київ : КНТЕУ, 2018. 456 с.

30. Облікові та звітні матеріали ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» за 2023-2025 рр. URL: <https://www.ukraine.com.ua/ru/egrpou/41933568/> (дата звернення 02.05.2026).

31. Офіційний портал Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/> (дата звернення 10.05.2026).

32. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://rada.gov.ua/> (дата звернення 10.05.2026).

33. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/> (дата звернення 02.06.2026).

34. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 01.04.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 10.05.2026).

35. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова КМУ від 28.02.2000 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-p> (дата звернення 10.05.2026).

36. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. Дата оновлення: 20.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 02.06.2026).

37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 04.06.2026).

38. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банку України: Постанова Правління Національного банку України від 20 грудня 2005 р. № 480. Дата оновлення:

01.03.2020. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0040-06> (дата звернення: 20.05.2026).

39. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання : Наказ Міністерства фінансів України від 13.09.2016 р. № 818. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1336-16> (дата звернення: 20.05.2026).

40. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. Дата оновлення: 06.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 09.05.2026).

41. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. Дата оновлення: 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 09.05.2026).

42. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2003 р. № 617. Дата оновлення: 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text> (дата звернення: 15.05.2026).

43. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів»: наказ Міністерства фінансів України від 21 грудня 2004 р. № 817. Дата оновлення: 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05> (дата звернення: 20.05.2026).

44. Редько О. Ю. Аудит в Україні: теорія і практика : монографія. Київ : Статистика, 2015. 412 с.

45. Свірко С. В. Контроль та аудит основних засобів в сучасних умовах. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. С. 45-52.

46. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник. Київ : КНЕУ, 2025. 412 с.

47. Сук П. Л. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ :

Ліра-К, 2024. 350 с.

48. Український бухгалтерський портал «Дебет-Кредит». URL: <https://dtkt.ua/> (дата звернення: 20.05.2026).

49. Усач Б. Ф. Контроль і аудит : підручник. Київ : Знання, 2024. 580 с.

50. Цікало О. І. Методологічні засади обліку та звітності необоротних активів. *Вісник економічної науки України*. 2025. № 2. С. 67-79.

51. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : Знання, 2024. 480 с.

52. Яремко І. Й. Обліково-аналітичне забезпечення управління необоротними активами. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2025. 290 с.

ДОДАТКИ

Таблиця А. 1

Акт внутрішнього переміщення основних засобів

Підприємство: ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»
Код ЄДРПОУ: 41933568

Типова форма (Наказ Мініну № 818)
Штриховий рисунок для дипломної роботи

АКТ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ № 12

від 15 листопада 2024 року

Згідно з розпорядженням керівництва, здійснюється переміщення об'єкта основних засобів між структурними підрозділами та матеріально відповідальними особами (МВО).

Назва об'єкта основних засобів	Номенкл. №	Звідки (передано)		Куди (прийнято)		Первісна вартість, грн
		Підрозділ / МВО	Підпис	Підрозділ / МВО	Підпис	
Кондиціонер Mitsushito LMK48HRS/TMC48	4000012	Адміністрація (Офіс) Петренко В. І.		Бухгалтерія (Каб. 2) Мельник Т. М.		78 000,00

Технічний стан об'єкта: Справний, комплектний, дефектів не виявлено.

Передав (попереднє МВО): _____/Петренко В. І./

Прийняв (нове МВО): _____/Мельник Т. М./

Відмітка бухгалтерії: Переміщення зафіксовано в Інвентарній картці № 4000020.
Головний бухгалтер: _____/Світлична О. П./

Акт списання основних засобів

Підприємство: ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»
Код ЄДРПОУ: 41933568

Типова форма № ОЗ-3
Штриховий рисунок для дипломної роботи

АКТ СПИСАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ № 5

від 20 травня 2026 року

Комісія, призначена наказом директора № 18-ОД від 18.05.2026 р., здійснила огляд об'єкта основних засобів для визначення його непридатності до подальшої експлуатації.

Назва об'єкта ОЗ	Інвентарний №	Первісна вартість, грн	Знос (амортизація), грн	Залишкова вартість, грн	Причина списання (вибуття)
Кондиціонер Mitsushito LMK48HRS/TMC48	4000012	78 000,00	76 000,00	2 000,00	Повний фізичний знос, критична поломка компресора, ремонт недоцільний

Витрати на демонтаж (ліквідацію): Роботи виконано власними силами (МВО Мельник Т.М.). Витрати на демонтаж становлять 0,00 грн (в межах робочого часу).

Результати розбирання (оприбуткування матеріалів): В результаті ліквідації об'єкта вилучено та передано на склад згідно з прибутковою накладною № 42 від 20.05.2026 р.:

№ п/п	Назва матеріальних цінностей (вузлів, деталей)	Кількість	Ціна за од., грн	Загальна сума, грн
1	Брухт кольорових металів (мідні трубки, радіатор)	4 кг	150,00	600,00
2	Плата управління (електронні компоненти на розбирання)	1 шт	200,00	200,00
РАЗОМ ОПРИБУТКОВАНО:				800,00

Додаток Б

Таблиця Б. 1

**ВІДОМІСТЬ 4.1 аналітичного обліку капітальних інвестицій
за Червень 2026 р**

(Підприємство: ПП «ПРОФРЕЗЕРВ», «ПРОФРЕЗЕРВ», Одиниця виміру: грн

№ з/п	Найменування показник а	У дебет рахунку 15 з кредиту рахунків											Усього за дебетом	Усього за кредитом	Сальдо на кінець місяця (дебет)	Усього капітальних інвестицій з початку року (дебет рахунку 15)
		20 "Вироб- ничі запаси"	23 "Вироб- ництво"	31 "Рахунки в банках"	63 "Розрахунки з постача- льниками та підряд- никами"	64 "Розрахунки за податками й платежами"	65 "Розрахун ки за страху- ванням"	66 "Розра- хунки за виплати працівник ам"	13, 21, 22, 28, 30, 33, 37, 39, 40, 41, 42, 46, 47, 48, 50, 53, 60, 68, 74, 95							
									№	№	№	№				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	Капітальне будівництво (151):															
	I. Підрядним способом															
1.1	Будівельні роботи	00,00	00,00	00,00	12000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	12000,00	00,00	12000,00	340000,00
1.2	Роботи з монтажу устаткування -	00,00	00,00	00,00	25000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	25000,00	00,00	25000,00	65000,00
1.3	Придбання устаткування, яке потребує монтажу	00,00	00,00	00,00	80000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	80000,00	80000,00	00,00	80000,00
1.4	Придбання устаткування, що не потребує монтажу, інструментів, інвентарю	00,00	00,00	00,00	15000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	15000,00	15000,00	00,00	45000,00
1.5	Проектно-вишукувальні роботи	00,00	00,00	00,00	14000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	14000,00	00,00	14000,00	25000,00
1.6	Рядок 1.6 (резерв)	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00
1.7	Рядок 1.7 (резерв)	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00
1.8	Рядок 1.8 (резерв)	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00
1.9	Інші капітальні роботи і затрати	00,00	00,00	00,00	5000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	5000,00	00,00	5000,00	12000,00
1.10	Усього (сума рядків 1.1 - 1.9)	00,00	00,00	00,00	259000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	259000,00	95000,00	164000, 00	570000,00
	II. Господарським способом															
1.11	Матеріали	35000,0 0	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	35000,00	00,00	00,00	95000,00
1.12	Заробітна плата робітників	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	28000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	28000,00	00,00	28000,00	72000,00

Продовж. дод. Б

Продовж. табл. Б. 1

1.13	Витрати по експлуатації будівельних машин і механізмів	00,00	00,00	00,00	8000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	8000,00	00,00	8000,00	24000,00
1.14	Інші витрати	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	6160,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	6160,00	00,00	6160,00	15400,00
1.15	Усього (сума рядків 1.11 - 1.14)	35000,00	00,00	00,00	8000,00	00,00	6160,00	28000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	77160,00	00,00	77160,00	206400,00
1.16	Усього за субрахунком 151	35000,00	00,00	00,00	267000,00	00,00	6160,00	28000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	33616,00	95000,00	24160,00	776400,00
2	Придбання (виготовлення) основних засобів (152)	00,00	00,00	00,00	145000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	145000,00	145000,00	00,00	520000,00
3	Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів (153)	00,00	00,00	00,00	6800,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	6800,00	6800,00	00,00	19200,00
4	Придбання (створення) нематеріальних активів (154)	00,00	00,00	00,00	32000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	32000,00	00,00	32000,00	64000,00
5	Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів (155)	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00
6	Фінансова оренда	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00
7	Інші	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00
8	Рядок 8 (резерв)	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00
9	Рядок 9 (резерв)	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00
10	Рядок 10 (резерв)	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00
11	Рядок 11 (резерв)	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00
12	Передплата (без ПДВ) (підрядники, постачальники)	00,00	00,00	00,00	60000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	60000,00	00,00	60000,00	110000,00
12.1	ТОВ 'БудМастер'	00,00	00,00	00,00	40000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	40000,00	00,00	40000,00	70000,00
12.2	- ПАТ 'ПромУстаткування'	00,00	00,00	00,00	20000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	20000,00	00,00	20000,00	40000,00
13	ПДВ	00,00	00,00	00,00	00,00	93160,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	00,00	93160,60	00,00	93160,00	215000,00
14	Усього за відомістю	35000,00	00,00	00,00	510800,00	93160,00	6160,00	28000,00	00,00	00,00	00,00	00,00	673120,00	246800,00	426320,00	1704600,00

Виконавець Головний бухгалтер
(посада)

Світлична О.П.
(власне ім'я та прізвище)

ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ПРОФРЕЗЕРВ»

НАКАЗ № 1-ОП

від 02 січня 2026 року

Про затвердження Положення про облікову політику

ПП «ПРОФРЕЗЕРВ»

На виконання Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р., відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), з метою забезпечення єдиної методики відображення господарських операцій, достовірності фінансової та податкової звітності, а також враховуючи специфіку виробничо-комерційної діяльності підприємства (металообробка, капітальні інвестиції у верстати з ЧПУ та транспорт), —

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Положення про облікову політику Приватного підприємства «ПРОФРЕЗЕРВ» згідно з Додатком № 1 до цього наказу.
2. Встановити, що положення цього наказу застосовуються з 01 січня 2026 року та є обов'язковими для виконання всіма працівниками бухгалтерської служби підприємства.
3. Контроль за виконанням наказу та дотриманням облікової політики покласти на головного бухгалтера підприємства.

Директор ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» Юрчак Є.О.

З наказом ознайомлений: Головний бухгалтер _____ (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ПРОФРЕЗЕРВ»

НАКАЗ

«02» лютого 2026 р. № 12-од

м. Херсон

Про проведення модернізації (ремонт) основних засобів

У зв'язку з необхідністю підтримання технічного стану та покращення продуктивності основних засобів (обчислювальної техніки) підприємства, керуючись обліковою політикою ПП «ПРОФРЕЗЕРВ», —

НАКАЗУЮ:

1. Провести модернізацію (ремонт) основних засобів згідно з переліком (Додаток 1 до наказу) у період з «03» лютого 2026 року по «20» лютого 2026 р.
2. Призначити комісію для контролю за виконанням робіт у складі:
Голова комісії: начальник ІТ-відділу (згідно зі штатним розкладом)
Член комісії: інженер-системотехнік
3. ІТ-відділу забезпечити виконання робіт, закупівлю необхідних комплектуючих та оформлення відповідних первинних документів.
4. Після завершення робіт оформити Акт приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів (форма ОЗ-2).
5. Головному бухгалтеру Світличній О.П. відобразити результати модернізації в бухгалтерському обліку відповідно до чинного законодавства та внутрішніх інструкцій після підписання Акта ОЗ-2.
6. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Директор Юрчак Ю.Є.

Додаток 1 до наказу № 12-од від «02» лютого 2026 р.

ПЕРЕЛІК ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ

№ з/п	Найменування об'єкта	Інвентарний номер
1	Системний блок (Робоча станція)	ОЗ-00452
2	Монітор професійний	ОЗ-00489

Таблиця Д.1.

Динаміка показників ефективності використання основних засобів

ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» за 2023-2025 рр.

Вхідні дані

F7					
	A	B	C	D	E
1	Показник	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення 2025/2023 (+/-)
2	Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	2500	2900	3400	?
3	Чистий прибуток підприємства, тис. грн.	120	150	195	?
4	Середньорічна вартість, тис. грн.	750	805	905	?
5	Фондовіддача, грн./грн.	?	?	?	?
6	Фондомісткість, грн./грн.	?	?	?	?
7	Рентабельність, %	?	?	?	?

Продовж. дод. Д

Таблиця Д.2

Динаміка показників ефективності використання основних засобів

ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» за 2023-2025 рр.

Алгоритм розрахунку

H7					
	A	B	C	D	E
1	Показник	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення 2025/2023 (+/-)
2	Чистий дохід від реалізацій, тис. грн.	2500	2900	3400	=D2-B2
3	Чистий прибуток підприємства, тис. грн.	120	150	195	=D3-B3
4	Середньорічна вартість, тис. грн.	750	805	905	=D4-B4
5	Фондовіддача, грн./грн.	= B2 / B4	= C2 / C4	= D2 / D4	=D5-B5
6	Фондомісткість, грн./грн.	= B4 / B2	= C4 / C2	= D4 / D2	=D6-B6
7	Рентабельність, %	= B3 / B4 * 100	= C3 / C4 * 100	= D3 / D4 * 100	=D7-B7

Таблиця Д.3

Динаміка показників ефективності використання основних засобів

ПП «ПРОФРЕЗЕРВ» за 2023-2025 рр.

Результат розрахунку

G7					
	A	B	C	D	E
1	Показник	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення 2025/2023 (+/-)
2	Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	2500	2900	3400	900
3	Чистий прибуток підприємства, тис. грн.	120	150	195	75
4	Середньорічна вартість, тис. грн.	750	805	905	155
5	Фондовіддача, грн./грн.	3,33	3,6	3,76	0,43
6	Фондомісткість, грн./грн.	0,3	0,28	0,27	-0,03
7	Рентабельність, %	16	18,63	21,55	5,55